

Društvene mreže kao nastavni sadržaj u poučavanju njemačkog jezika i sociologije

---

Cerovac, Ivona

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:355690>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-21**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU
ODSJEK ZA GERMANISTIKU

Ivona Cerovac

**DRUŠTVENE MREŽE KAO NASTAVNI SADRŽAJ U
POUČAVANJU NJEMAČKOG JEZIKA I SOCIOLOGIJE**

Diplomski rad

Mentori:

dr. sc. Zvonimir Bošnjak, pred.

dr. sc. Marija Lütze-Miculinić, doc.

Zagreb, ožujak 2020.

Izjava o akademskog čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na objavljenoj i citiranoj literaturi te vlastitom osmišljenom i provedenom istraživanju. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Ivona Cerovac (potpis)

Zahvaljujem mentoru dr. sc. Zvonimiru Bošnjaku i mentorici doc. dr. sc. Mariji Lütze-Miculinić na strpljenju i pomoći pri izradi ovog diplomskog rada.

Veliko hvala i profesorici Brekalo i njenim učenicima koji su pristali sudjelovati u mom istraživanju.

Neizmjerne hvala mami i tati koji su uvijek vjerovali u moj uspjeh, savjetovali me i bezuvjetno me podupirali tijekom cijelog mog obrazovnog puta.

Hvala mom Ivanu, mojim Suncima, ostatku moje obitelji i svim prijateljima na motivaciji i brojnim zabavnim trenucima tijekom studiranja.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1 Cilj rada	3
1.2 Svrha rada.....	3
2. Teorijski koncept rada.....	3
2.1 Interdisciplinarnost	3
2.2 CLILiG	4
3. Istraživanje.....	8
3.1 Metodologija.....	8
3.2 Uzorak	10
3.3 Hipoteza.....	11
3.4 Opis samostalno osmišljenih aktivnosti	11
3.5 Rezultati.....	17
3.5.1 Analiza provedbe aktivnosti.....	17
3.5.2 Analiza učeničkih sastavaka.....	23
4. Ograničenja rada	29
5. Zaključak.....	29
6. Literatura.....	31
7. Prilozi.....	34
7.1 Suglasnost ravnateljice	34
7.2 Suglasnost roditelja.....	36
7.3 Dodatni citati iz učeničkih sastavaka koji potkrjepljuju argumente za i protiv korištenja društvenih mreža.....	38
7.4 Priprema za izvođenje nastavnih sati na njemačkom jeziku	40
7.5 Dodatni materijali korišteni na nastavnim satima	45
7.5.1 Igra asocijacija.....	45
7.5.2 Tekstovi korišteni u grupnom radu	46
7.5.3 Učenički plakati.....	48

7.5.4	Novinski članak s objašnjenjem nepoznatih riječi	50
7.5.5	Riješeni radni listić	53
7.5.6	Plan ploče	55
7.5.6.1	Vennov dijagram	55
7.5.6.2	Mentalna mapa	55

Sažetak

Cilj ovog rada je pokazati mogućnosti povezivanja nastavnih tema i sadržaja Njemačkog jezika i Sociologije u srednjoškolskom obrazovanju. Prvo poglavlje obuhvaća teorijsku pozadinu ideje stvaranja rada, odnosno sam koncept spajanja više područja u jedno u predmetnoj nastavi i nastavi stranog jezika. Zatim su opisani glavni čimbenici istraživanja, zajedno s aktivnostima osmišljenim za tri nastavna sata. Slijedi kvalitativna analiza provedbe aktivnosti i sastavaka učenika.

Provedenim istraživanjem pokazano je da povezivanje međupredmetnih tema i sadržaja Njemačkog jezika i Sociologije ima pozitivne učinke na interes učenika i kreativnost nastavnika. Korištenjem raznolikih nastavnih metoda i oblika rada povećava se učinkovitost učenja i poučavanja.

Uključivanjem aktualnih socioloških tema u nastavu Njemačkog jezika pridonosi se razvoju specifičnih kompetencija, kritičkom mišljenju i uspješnijoj praktičnoj primjeni sadržaja Njemačkog jezika i Sociologije.

Ključne riječi: CLILiG, povezivanje međupredmetnih tema, Sociologija, Njemački jezik, društvene mreže

Zusammenfassung

Das Ziel dieser Diplomarbeit ist, die Möglichkeiten aufzuzeigen, wie man Unterrichtsthemen und Inhalte der deutschen Sprache und Soziologie im Sekundarbereich miteinander verknüpfen kann. Das erste Kapitel behandelt den theoretischen Hintergrund der Idee dieser Diplomarbeit, beziehungsweise das Konzept, mehrere Felder im Fach- und Fremdsprachenunterricht zu verbinden. Anschließend werden das Forschungsdesign und Aktivitäten für drei Unterrichtsstunden beschrieben. Es folgt eine qualitative Analyse der Durchführung der Aktivitäten und der Aufsätze der Schüler.

Durch die Aktionsforschung wurde nachgewiesen, dass die Verknüpfung von fächerübergreifenden Themen und Inhalten im Deutschunterricht positive Auswirkungen auf das Interesse der Schüler und die Kreativität der Lehrer hat. Die Verwendung einer Vielzahl von Lehrmethoden und Arbeitsformen erhöht die Effektivität des Lernens und Lehrens.

Durch die Einbeziehung aktueller soziologischer Themen in den Deutschunterricht wurden die Schüler zum kritischen Denken angeregt. Sie haben neue fachspezifische Kompetenzen erworben und ihre Sprachkenntnisse in der Fachsprache Soziologie bewusst und zielgerichtet eingesetzt.

Schlüsselwörter: CLILiG, Soziologie und Deutschunterricht, soziale Netzwerke

Summary

The aim of this paper is to try and show the possibilities of connecting teaching topics and contents of the German language and Sociology in secondary education system. The first chapter covers the theoretical background of the idea for this work, or the very concept of merging multiple contents into one in the subject-matter and foreign language teaching. Then, the main factors of the research are described, along with thoughtful activities of the three teaching lessons. The following is a qualitative analysis of the implementation of those activities and written works of students.

The undertaken research has shown that combining cross-curricular topics and contents in German and Sociology have positive effects on student interest and teacher creativity. Using a variety of teaching methods and forms of work increases the effectiveness of both learning and teaching.

Complementing German language teaching with sociological topics leads to the development of specific competencies, critical thinking and successful practical application of the German language and Sociology contents.

Keywords: CLILiG, connecting cross-curricular topics, Sociology, German, social networks

1. Uvod

Odgoj je proces oblikovanja čovjeka od individue do ličnosti. Pojam individua odnosi se na nešto što je biološki dodijeljeno, dok je ličnost društveno-pedagoški zadana. Ličnost je viša kategorija koja posjeduje specifično ljudska svojstva – intelektualne, moralne, estetske i radne kvalitete, karakternu snagu i ljudsku dobrotu (Šeparović, Jušić: 1982:208). Budući da odgojni proces mora obuhvatiti i spoznajno i vrijednosno područje, on mora poduprijeti mogućnost stjecanja znanja, formirati umijeća i navike, razvijati i jačati snage i sposobnosti, ali ujedno i oplemenjivati ljudske osobine, humanizirati, njegovati moralno usavršavanje i dobrotu. Upravo su zbog toga zadaci odgoja i nastave materijalni, funkcionalni i odgojni. Materijalni zadatak obuhvaća znanja, umijeća i navike, funkcionalni zadatak odnosi se na sustavno poticanje, jačanje i razvijanje psihofizičkih sposobnosti koje predstavljaju maksimalni razvitak bioloških i mentalnih funkcija poput sposobnosti kritičkog i stvaralačkog mišljenja. Odgojni zadatak obilježavaju pozitivna uvjerenja i stavovi te on predstavlja emocionalno i voljno područje da se povežu shvaćanje, prihvaćanje i djelovanje na razini općeljudskih, društvenih i osobnih vrijednosti (Šeparović, Jušić, 1982:210). Potrebno je naglasiti da je škola odgojno-obrazovna ustanova te da tijekom nastave treba organizirano, sustavno i trajno razvijati, njegovati i oplemenjivati racionalno, emocionalno, ali i voljno područje svakog djeteta s kojim radimo. Također je bitno naglasiti da je odgojni rad društveno uvjetovan jer je odgoj jedan od oblika društvenog djelovanja (Šeparović, Jušić, 1982:212.) Odgoj se vrši u određenim društvenim institucijama ili zajednicama te je sastavni dio međuljudskih odnosa. Upravo je zbog toga odgoj u velikoj mjeri povezan s područjem sociologije, koja je uz njemački jezik tema ovog diplomskog rada. Obrazovanje je organizirani pedagoški proces stjecanja znanja i razvijanja spoznaje koji se društveno organizira u zakonom utemeljenim obrazovnim ustanovama koje ostvaruju planove i programe obrazovanja. Područje obrazovanja odnosi se isključivo na stjecanje znanja i razvijanje sposobnosti.¹

Jedan od najvećih problema hrvatskog školskog sustava u današnje vrijeme je sadržajno i metodički neadekvatna organizacija nastavnih sadržaja, kao i organizacija nastave na tradicionalan način, bez mogućnosti povezivanja znanja pojedinih predmeta potrebnih za

---

¹ Hrvatska enciklopedija. URL: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44619> (24.2.2020.)

ostvarivanje same svrhe obrazovanja. Sadašnje stanje onemogućuje i otežava kreativnost nastavnika i izbor obrazovnih puteva po mjeri učenika.

Upravo smo se iz tog razloga odlučili na pisanje diplomskog rada pod naslovom *Društvene mreže kao nastavni sadržaj u poučavanju njemačkog jezika i sociologije*.

Njemački se jezik u većini srednjih škola u Hrvatskoj izvodi kao drugi strani jezik. Učenici su u tom slučaju u dodiru sa sadržajima njemačkog jezika samo dva puta tjedno po jedan školski sat. To smatramo izrazito kratkim vremenom za uspješno savladavanje gramatički točne komunikacije na tom stranom jeziku, koja se očekuje od učenika u trećem razredu srednje škole. Sociologija se pak u hrvatskom školskom sustavu u današnje vrijeme obrađuje vrlo opširno i detaljno. Od učenika se očekuje da uspješno savladaju pojam sociologije kao znanosti o društvu, da usvoje velik dio činjenica vezanih za povijest sociologije, da su u mogućnosti društvo gledati sa stajališta brojnih socioloških perspektiva, da se uspješno koriste osnovnim pojmovima vezanim za kulturu, socijalizaciju, društvene nejednakosti, društvene promjene te još mnogo toga (Fanuko, 2008). Smatramo da je upravo takva prevelika količina sadržaja koja je određena za samo jednu godinu sociologije u srednjoj školi glavni razlog loše organizacije nastavnih sadržaja na često monoton i neadekvatan način.

Njemački je jezik istovremeno sadržaj i sredstvo učenja i poučavanja sa svrhom stjecanja znanja, razvoja vještina i sposobnosti te usvajanja vrijednosti i stavova povezanih s tim jezikom, komunikacijom i kulturom.² Upravo iz tog razloga teme nastave Njemačkog jezika i Sociologije smatramo izrazito povoljnim za objedinjavanje u srednjoj školi. Bitno je naglasiti da se interdisciplinarnost ovih dvaju područja može ostvariti samo pod uvjetom da znanstvenici i stručnjaci koji se bave tom problematikom posjeduju pozitivne stavove o potrebi takvog pristupa i da se tokom školovanja osposobljavaju za rad u kojem se zahtijeva stvaranje sinteza i uspostavljanje suradničkih odnosa (Maleš, 1987:99).

U ovom diplomskom radu objasniti ćemo teorijsku pozadinu koja je prethodila ideji odabira teme te ćemo detaljno opisati i analizirati istraživanje provedeno na redovnoj nastavi Njemačkog jezika u jednoj od zagrebačkih srednjih škola. Provedeno i analizirano istraživanje ovog diplomskog rada predstavlja dobar primjer pedagoške prakse, odnosno

---

²*Nacionalni kurikulum za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje* (2017). Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja.

osmišljanja i provedbe nastave s aktualnom i relevantnom temom za učenike. Aktualnost i relevantnost same teme dva su tipična kriterija kada je riječ o odabiru sociološkog sadržaja, ali i sadržaja Njemačkog jezika u nastavi srednje škole. Upravo zbog navedenih karakteristika njemačkog jezika i sociologije smatramo da interakcija ovih međupredmetnih tema i spajanje različitih disciplina pokazano ovim radom može imati samo pozitivne učinke na odgoj i obrazovanje učenika.

1.1 Cilj rada

Ovim diplomskim radom želimo pokazati mogućnosti povezivanja nastavnih tema i sadržaja Njemačkog jezika i Sociologije u srednjoj školi. S obzirom na činjenicu da prema našim saznanjima nema istraživanja ove teme, kao i da je relativno malo cjelokupnih istraživanja s osmišljanjem i vrednovanjem nastavne prakse, odlučili smo istražiti kako će se izvedba takvog tipa nastave i motivacija učenika da sudjeluju u nastavi odraziti na elemente nastave Njemačkog jezika i Sociologije. Cilj nam je pokazati što ovakav tip nastave podrazumijeva, evaluirati ju te prikazati konačne učinke na učenike. Provedbom istraživanja te pisanjem ovog diplomskog rada željeli smo provjeriti u kojoj je mjeri povezivanje međupredmetnih tema i sadržaja Njemačkog jezika i Sociologije u srednjoj školi zaista moguće i može li se taj princip koristiti i u srodnim nastavnim predmetima.

1.2 Svrha rada

Smatramo da bi ostvarivanje navedenih ciljeva moglo uvelike pridonijeti kvaliteti srednjoškolske nastave Njemačkog jezika i Sociologije. Učenici bi sociološke teme obrađivali na njemačkom jeziku, što bi trebalo imati pozitivne učinke na poboljšanje komunikacijskih kompetencija na njemačkom jeziku, kao i na usvajanje socioloških sadržaja. Mislimo da bi spajanjem tih dvaju područja interes učenika bio veći i kreativnost nastavnika izraženija. Povezivanjem znanja u ta dva područja pridonijelo bi se razvoju specifičnih kompetencija, kritičkog mišljenja te uspješnijoj praktičnoj primjeni sadržaja Njemačkog jezika i Sociologije.

2. Teorijski koncept rada

2.1 Interdisciplinarnost

U današnje vrijeme možemo primijetiti da je znanost sve manje u situaciji da rješava pitanja čiji se odgovori mogu naći unutar strogo ograničenog područja jedne znanstvene discipline, a sve je više onih složenih pitanja za čije je rješenje potreban interdisciplinarni pristup (Maleš, 1987:99). S obzirom na to da smo i u svakodnevnom

životu sve više suočeni s problemima koji ne mogu biti riješeni sa stajališta samo jednog područja, smatramo da je takav pristup koji spaja više disciplina potrebno što više provoditi i u području odgoja i obrazovanja, kako bi djeca u učenju i usvajanju bila od samih početaka usmjerena na širi pristup svim društvenim situacijama u kojima se nalaze. Maleš navodi: „Svako inzistiranje na monodisciplinarnosti i zanemarivanje činjenice o općoj međuzavisnosti i dijalektičnosti pojava u prirodi i društvu može uzrokovati usporavanje razvoja znanosti u cjelini kao i pojedinih njezinih dijelova.“ (Maleš, 1987:100). Svjedoci smo odgojno-obrazovnog sustava u kojem se određeni sadržaji objašnjavaju i navode izolirano jedni od drugih, dok se njihovo povezivanje prepušta većinom samim učenicima. Time smo potaknuti na razmišljanje na koji bi se način odgojno-obrazovni sustav u tom aspektu mogao poboljšati. Multidisciplinarnost, interdisciplinarnost i transdisciplinarnost pojmovi su Ericha Jantscha koji upućuju na tri razine povezivanja različitih znanstvenih disciplina. Multidisciplinarnost obilježava zbrajanje rezultata dobivenih na različitim znanstvenim područjima, interdisciplinarnost čini višu razinu povezivanja znanstvenih disciplina, dok je transdisciplinarnost potpuna razina povezanosti među znanostima na kojoj dolazi do negacije pojedinačnih znanstvenih disciplina (Maleš, 1987:100). Interdisciplinarnost se odnosi na usklađivanje spoznaja nastalih u okvirima različitih znanstvenih disciplina radi izgrađivanja jedinstvenog kompleksnog pogleda na neki problem (Maleš, 1987:101.) Upravo se takvo usklađivanje različitih gledišta na određeno područje može primijeniti na razini odgoja i obrazovanja. Spajanjem različitih nastavnih predmeta u srednjoj školi unaprijedit će se i poboljšati nastava. Smatramo da već i obrada samo pojedinih tema jednog predmeta na nastavi različitog nastavnog predmeta motivira učenike na aktivniji rad i sudjelovanje.

2.2 CLILiG

Ovaj je rad usmjeren na povezivanje različitih disciplina s ciljem poboljšanja nastave u srednjoj školi. CLIL je skraćenica pojma Content and Language Integrated Learning koji se odnosi na integrativni koncept u nastavi koji spaja više područja u jedno. Takva ideja poučavanja nije nova, već je još od antičkih vremena rašireni model učenja. Neki od primjera korištenja ovog modela učenja u povijesti su poučavanje djece uglednih građana od strane grčkih učitelja odabranim predmetima na grčkom jeziku u Rimu, studiranje na latinskom jeziku na području Europe u srednjem vijeku ili poučavanje djece uglednih građana na francuskom ili engleskom jeziku tijekom 18. stoljeća (Buhlmann, Fearn, 2017: 238). Marsh D. i Langé G. (2000) opisuju CLIL kao opći pojam koji se odnosi na svaku obrazovnu situaciju u kojoj se za poučavanje i učenje predmeta uz

najrašireniji jezik tog područja koristi i dodatni strani jezik. Marsh (1994) spominje i da se CLIL odnosi na situacije u kojima se predmeti ili dijelovi predmeta poučavaju kroz strani jezik s fokusom na učenje sadržaja tog predmeta, ali i na učenje stranog jezika. Marsh (2001) kao dodatno objašnjenje ovog pojma navodi i da je to obrazovni pristup u kojem se nejezični predmeti poučavaju kroz strani, drugi ili dodatni jezik. Hallet (2010) pak spominje da se uz razvoj jezičnih i sadržajnih kompetencija razvijaju i specifične tehnike učenja za predmet učenja, ali i jezik pomoću kojeg se taj predmet uči. On navodi i da korištenje ovakvog tipa nastave ovisi o interpretaciji koncepta, dobi učenika, odnosno polaznika nastave, duljini same nastave, odabranim predmetima i jezičnoj situaciji zemlje u kojoj se ovakva nastava provodi. Objašnjava da se u Njemačkoj ovakav tip nastave provodi u trajanju od četiri do sedam godina te se uz ovakav oblik nastave izvodi i redovna nastava stranog jezika. Tamo se CLIL od nedavno integrirao u redovnu nastavu na način da se samo dijelovi redovne nastave, odnosno samo određeni projekti koji se tiču drugih zemalja izvode na tom stranom jeziku koji se u tim zemljama govori. Postoje različite varijante provođenja CLIL nastave. U nekim zemljama Europe CLIL nastava se ne provodi na način da se cijeli predmet poučava na stranom jeziku, već na način da se nastava stranog jezika provodi kao pojačana nastava stranog jezika s novim i drugačijim temama i sadržajima. Smatramo da je takav oblik provođenja CLIL nastave u kojem se nastava stranog jezika proširuje temama drugih znanstvenih područja izrazito zanimljiv jer se djeci nudi mogućnost usvajanja novih znanja na stranom jeziku koja može biti korisna u odgoju i obrazovanju djece i u Republici Hrvatskoj. CLIL nastava može biti shvaćena i kao cjelokupna predmetna nastava na stranom jeziku, većinom usmjerena na usvajanje predmetnih kompetencija, ali i podupirana usvajanjem jezičnih kompetencija. Razvoj jezičnih kompetencija ovisi o sadržaju predmeta koji se poučava. Takva dvojezična nastava čvrsto je vezana za didaktiku samog predmeta. Kako bi se istovremeno moglo raditi na obradi predmeta i jezika, najpovoljnija okolina za učenje jest upravo ona koja podupire autonomni pristup učenju u kojem centralnu ulogu imaju metode grupnog rada, rada u paru te rada na projektu. Bitno je naglasiti da u modernoj CLIL nastavi središnju ulogu nema strani jezik te da se upravo iz tog razloga trebaju izbjegavati terminološki izrazi, čije se korištenje podupiralo u početku razvoja ovog tipa nastave. S obzirom na to da je pažnja usmjerena na predmet poučavanja umjesto na jezik koji se pritom koristi, korisnije bi bilo kod učenika poticati korištenje određenih jezičnih fraza vezanih za temu koja se obrađuje. Kako bi učenici mogli aktivno sudjelovati u nastavi, potrebna je određena razvijenost njihovih jezičnih kompetencija (Hallet, 2010:

301), kao i korištenje jednostavnih jezičnih pojmova prilikom objašnjavanja stručnih termina (Buhlmann, Fearn, 2017: 244). Upravo smo se zbog toga odlučili na uzorak učenika srednje škole koji njemački jezik uče pojačanim intenzitetom, kako bi sa što manje poteškoća savladali sociološke pojmove koje smo obrađivali na osmišljenim satima. Hallet (2010) naglašava da CLIL nastava koja objedinjuje jezik i predmet u bilo kojem obliku otvara nove perspektive u odgoju i obrazovanju. Smatramo da se upravo zbog novih mogućnosti koje se nude nastavnicima takav tip nastave treba provoditi intenzivnije i učestalije u obrazovanju naše zemlje.

Pojam CLILiG, odnosno Content and Language Integrated Learning in German pedagoški je pristup u kojem je njemački jezik uvršten u poučavanje određenog predmeta. Uz sam predmet poučavanja, njemački jezik je također područje obrade. (Buhlmann, Fearn, 2017: 236). Bitno je naglasiti da CLIL i CLILiG nemaju jedinstvenu didaktiku i metodiku, već da ona ovisi o dotičnom predmetu koji se poučava. Iako jedinstvena didaktika i metodika ovakvog oblika poučavanja ne postoji, potrebno je napomenuti da značajne razlike između poučavanja različitih stranih jezika nema. Određene razlike postoje, no za razinu obrazovanja koja je u središtu ovog diplomskog rada didaktike i metodike različitih stranih jezika mogu imati i neke poveznice. Ti su načini poučavanja do određene mjere usporedivi. Upravo zbog toga ovakav način spajanja dviju međupredmetnih tema može biti model u nastavi drugih stranih jezika.

Tijekom provođenja ovakvog pristupa u nastavi potrebno je uzeti u obzir leksik, odnosno riječi koje pripadaju tom predmetu, komunikacijske metode poput imenovanja, definiranja, argumentacije, opisivanja i sličnog, sposobnost čitanja te načine prikaza određenih pojmova, primjerice izrada dijagrama ili grafikona (Buhlmann, Fearn, 2017: 237). U našem smo se radu usmjerili na spajanje Njemačkog jezika i Sociologije. Koristili smo sociološke pojmove na njemačkom jeziku, od učenika tražili da opisuju obrađene pojmove te da argumentiraju vlastite stavove. Temeljili smo nekoliko aktivnosti i na čitanju tekstova na njemačkom jeziku te smo odabrane pojmove prikazali u obliku Vennovog dijagrama i mentalne mape s ciljem bolje sistematizacije obrađenih socioloških pojmova.

Predmetna nastava razlikuje se od nastave stranog jezika. U našem slučaju, nastava Sociologije razlikuje se od nastave Njemačkog jezika, s obzirom na to da je nastava Sociologije usmjerena na obradu socioloških pojmova te na društvo i sve povezano s

njim, dok je nastava Njemačkog jezika usmjerena na razvoj jezičnih kompetencija njemačkog jezika. Iako se u nastavi Njemačkog jezika kroz različite teme nastoji pridonijeti razvoju gramatike i vokabulara njemačkog jezika, izvođenje ovih dvaju predmeta u srednjoj je školi odvojeno te trenutno nepovezano. Predmetna nastava, što podrazumijeva i nastavu Sociologije, u velikoj je povezanosti s iskustvom učenika. Polazi od predmetnih predznanja koje učenik definira, temelji se na njima te se tijekom objašnjavanja novih pojmova stalno poziva na njih. Sadržajno predznanje time je bitan dio procesa prijenosa informacija. Bitan dio predmetne nastave čine i tekstovi i događaji te se cijela predmetna nastava odnosi na cjelinu. To znači da se niti jedan pojam ne obrađuje izolirano, već se pokušava naglasiti povezanost s ostalim pojmovima koji su zajedno dio određene cjeline tog predmeta. Potrebno je naglasiti da je predmetna nastava kao takva i izrazito dinamična te je usmjerena na svladavanje prepreka i poteškoća, rješavanje problema, kao i na sam proces učenja (Buhlmann, Fearn, 2017: 243). Nastava stranog jezika na kojoj se obrađuje određeni predmet povezana je s govorom i jezikom. Takva CLIL nastava spaja sam predmet i strani jezik na kojem se predmet poučava te se temelji na komunikaciji koja je osnova za vođenje odgovarajućih rasprava vezanih za sadržaj predmeta. CLIL nastava usmjerena je na usvajanje predmetnih i jezičnih vještina kroz čitanje i obradu znanstvenih tekstova. Njena usmjerenost ne samo na jezičnu razinu riječi, rečenica i cjelokupnog teksta, već i na stvaranje teksta i tehnike učenja uvelike pridonosi obradi mnoštva znanstvenih tekstova te razvijanju predmetnog znanja (Buhlmann, Fearn, 2017: 244-245).

Željeli bismo naglasiti da se ovakva dvojezična nastava već provodi u nekim srednjim školama u Hrvatskoj te da se Sociologija već izvodi na njemačkom jeziku i kao dvojezična nastava ima spomenute karakteristike. Ovim diplomskim radom željeli smo istražiti i pokazati da obrada socioloških tema ne bi trebala biti rezervirana isključivo na dvojezičnu nastavu, već da se sociološke teme mogu uvesti i u redovnu nastavu Njemačkog jezika. Smatramo da su aktualnost i relevantnost teme nastavnog sata kriteriji koji trebaju biti uvaženi prilikom osmišljanja takve nastave Njemačkog jezika. Ukoliko su ta dva kriterija zadovoljena, nastava Njemačkog jezika trebala bi imati pozitivne ishode na usvajanje jezičnih, ali i sadržajnih kompetencija iz područja Njemačkog jezika i Sociologije.

3. Istraživanje

3.1 Metodologija

Istraživanje ovog diplomskog rada provedeno je po načelima kvalitativne metodologije. Bognar (2000) u svom radu *Kvalitativni pristup istraživanju odgojno-obrazovnog procesa* navodi da promjene u odgojno-obrazovnom procesu ne mogu biti provedene „izvana“ i „odozgo“ jer se u tom procesu radi o ljudima. S obzirom na činjenicu da je cilj ovog rada spajanje Njemačkog jezika i Sociologije u srednjoj školi te da su učenici srednje škole osnovni element za postizanje tog cilja, za naše smo istraživanje odabrali kvalitativni pristup. Michael Qinn Patton (1990) u knjizi *Qualitative Evaluation and Research Methods* navodi sljedeće karakteristike kvalitativnog istraživanja u pristupu istraživanju pedagoških pojava: naturalistički pristup, induktivni pristup, holistička perspektiva, kvalitativni podaci, osobni kontakt u uvid i problem, dinamičnost, orijentacija na pojedine slučajeve, osjetljivost na kontekst, empatička neutralnost te fleksibilnost. Kako bismo dobili što bolji uvid u mogućnosti ostvarenja cilja ovog diplomskog rada, odlučili smo stvarnost izučiti onakvom kakva zaista i jest. Korištenjem kvalitativnih metoda istraživanja zagovara se otvorenost za novo i neočekivano, polazi se od istraživačkih pitanja pomoću kojih ostajemo otvoreni za sve vrste mogućih odgovora i za potpuno nove i neplanirane vrste podataka, izučava se odgojno-obrazovni proces kao cjeloviti fenomen u svoj njegovoj složenosti, bez izdvajanja njegovih pojedinih dijelova. Uz sve navedene karakteristike, prikupljali smo detaljne opise održane nastave, citirali autentično osobno viđenje i iskustvo sudionika istraživanja jer smo time željeli ući u srž problema kako bismo doprinijeli kvaliteti nastave Njemačkog jezika i Sociologije. Također smo odlučili biti u direktnom kontaktu s ispitanicima i situacijama koje smo istraživali, bili smo spremni prilagođavati se stalnim promjenama tijekom održanih sati, uzimali smo svaki pojedinačni slučaj kao jedinstven i poseban, sve situacije analizirali smo u prostornom, vremenskom i društvenom kontekstu te smo u istraživanje, odnosno u provedbu sati, uključili i vlastita osobna iskustva i empatički uvid kao relevantne podatke. M.Q. Patton (1990) u knjizi *Qualitative Evaluation and Research Methods* također navodi da postoji nekoliko različitih teorijskih pristupa istraživanju, a to su bihevioristički, humanistički i razvojni pristup. Mi smo se odlučili na razvojni pristup istraživanju zato što smatramo da osoba može prakticirati samo one promjene do kojih je stigla vlastitim razvojem. Cilj svakog nastavnika trebao bi biti pronalazak puta u suradnji sa svojim učenicima i njihovim roditeljima, umjesto pristajanja na tuđe instrukcije, upute i ideje. Razvojnim pristupom nastavnika praktičara

reafirmira se u istraživača kao kreativnog čovjeka koji traži nove i još nepoznate mogućnosti. Odlučili smo provesti neformalno, kvalitativno, subjektivno, refleksivno i iskustveno istraživanje na temelju kompleksne situacije u učionici kako bismo pomoću njegovih rezultata mogli pridonijeti poboljšanju nastave Njemačkog jezika i Sociologije. Istraživanje usmjereno na pronalaženje konkretnih rješenja za probleme prakse Bognar naziva akcijskim istraživanjem. Ono je podvrsta primijenjenog istraživanja, u manjoj mjeri okrenutog teorijskim spoznajama, a u većoj mjeri pronalaženju rješenja za praksu.³ Kvalitativna istraživanja u središtu pozornosti imaju više različitih metoda, a korištenje višestrukih metoda vodi dubljem razumijevanju situacije i boljoj definiciji problema koja onda postaje osnova za socijalnu intervenciju (Halmi, 1996: 23). Smatramo da je učenje dublje i dugotrajnije ukoliko se koristi više različitih disciplina u poučavanju, kao i više različitih metoda učenja i poučavanja. Upravo su zbog toga glavne metode u našem istraživanju bile promatranje sa sudjelovanjem, kritička analiza provedbe, odnosno uspješnosti provedbe samostalno osmišljenih aktivnosti te kritička analiza pisanih radova učenika. Ti su postupci otvoreni za nove i neočekivane pojave te se njima stavlja naglasak na osobni kontakt istraživača s informantima, kao i na osobno iskustvo i subjektivni doživljaj istraživača. Tijekom samog izvođenja nastavnih sati vodili smo zabilješke vezane za uspješnost provedbe aktivnosti i sudjelovanja učenika. Vođenje bilješki nije bilo moguće tijekom svih nastavnih sati te smo iz tog razloga nakon izvedenih aktivnosti detaljno bilježili uočeno. Bitno je naglasiti da je Povjerenstvo Odsjeka za sociologiju za prosudbu etičnosti istraživanja izdalo potvrdu u kojoj je navedeno da je predloženo istraživanje u skladu s etičkim normama. Podijelili smo suglasnosti ravnateljici škole u kojoj je istraživanje izvedeno, kao i roditeljima učenika. Učenike smo na početku prvog sata pitali pristaju li sudjelovati u istraživanju. U slučaju da roditelji učenika ne bi potpisali suglasnost, odnosno ne bi pristali da njihovo dijete sudjeluje u istraživanju ili u slučaju da sam učenik usmenim putem odbije sudjelovanje u istraživanju, svejedno bi ti učenici sudjelovali na nastavi. Dogovorena i izvedena tri školska sata dio su redovnog plana i programa škole u kojoj je istraživanje izvedeno te bi iz tog razloga učenici čiju suglasnost u bilo kojem obliku ne bismo dobili, svejedno bili prisutni na satima i od njih bi se tražilo aktivno sudjelovanje. Sastavci učenika, čiji pristanak za sudjelovanje na jedan

---

³ Bognar, L. (2000) Kvalitativni pristup istraživanju odgojno-obrazovnog procesa. *Didaktični in metodični vidiki nadaljnega razvoja izobraževanja*. URL: https://ladislav-bognar.net/sites/default/files/Istra%C5%BEivanje%20odg-obr_procesa.pdf (5.2.2020.)

od opisanih načina ne bismo zaprimili, ne bi bili uzeti u obzir prilikom kvalitativne analize sastavaka. Potrebno je naglasiti da su pisani uradci učenika do kraja pisanja diplomskog rada čuvani u zaključanoj ladici kojoj smo jedino mi imali pristup, kao i da su oni nakon obrade rezultata istraživanja na primjeren način uništeni.

3.2 Uzorak

Odabir sudionika istraživanja proveden je namjernim uzorkovanjem zato što sudionici - učenici srednje škole - imaju potencijal za pružanje relevantnih podataka za samo istraživanje, s obzirom na to da se radi o poučavanju njemačkog jezika i sociologije. Odabrali smo ciljani uzorak iz razloga što je takav uzorak manji te se radi o informantima koji mogu dati najpouzdanije podatke.⁴ Istraživanje je bilo zamišljeno za učenike trećeg razreda srednje škole. Odabrani su učenici isključivo trećeg razreda srednje škole zbog toga što se samo u tom razredu srednje škole Sociologija sluša kao predmet. S obzirom na to da nam je cilj bio istražiti mogućnosti spajanja Njemačkog jezika i Sociologije, odabrani su učenici koji uče njemački jezik. Odabran je uzorak od točno šesnaest učenika jedne od zagrebačkih srednjih škola zato što ti učenici njemački jezik uče pojačanim intenzitetom, odnosno dva sata tjedno dodatno pohađaju nastavu za Njemačku jezičnu diplomu (DSD). Učenici koji polože drugi, odnosno viši stupanj Njemačke jezične diplome, imaju dovoljno znanja njemačkog jezika za studij na nekom od njemačkih sveučilišta i ne moraju polagati ispit iz njemačkog koji je inače obavezan pri upisu na studij u Njemačkoj. Taj viši stupanj diplome mogu steći samo učenici u školama koje je za to ovlastila Stalna konferencija ministara obrazovanja i kulture Savezne Republike Njemačke i koji su pohađali dodatnu nastavu njemačkog jezika u okviru fakultativnog predmeta „Njemački jezik – nastava za Njemačku jezičnu diplomu“.⁵ Smatramo da su učenici odabrane škole upravo zbog pohađanja takve nastave i pripreme za polaganje opisanog stupnja kompetentniji u znanju njemačkog jezika od ostalih učenika te smo se zato odlučili na provođenje istraživanja u njihovom razredu. Istraživanje je provedeno na tim učenicima zato što smo dobili odobrenje samih učenika te škole, njihovih roditelja, predmetne nastavnice i ravnateljice škole. Predmetna nastavnica Njemačkog jezika

---

⁴ Bognar, L. (2000) Kvalitativni pristup istraživanju odgojno-obrazovnog procesa. *Didaktični in metodični vidiki nadaljnega razvoja izobraževanja*. URL: https://ladislav-bognar.net/sites/default/files/Istra%C5%BEivanje%20odg-obr_procesa.pdf (5.2.2020.)

⁵ *Program za Njemačku jezičnu diplomu*. Zagreb: Njemačko veleposlanstvo u Zagrebu. URL: <https://zagreb.diplo.de/hr-hr/themen/kultur/dsd/2099826> (19.2.2020.)

pristala je na suradnju i zato što je tema osmišljena za tri nastavna sata koje smo proveli s učenicima u skladu s temama koje oni moraju obraditi do iduće godine kada polažu ispit za dobivanje Njemačke jezične diplome. Iako su istraživanje i same aktivnosti bile osmišljene za šesnaest učenika, u samom je istraživanju sudjelovalo devet učenika koji su bili prisutni na nastavi u trenutku održavanja tri osmišljena nastavna sata.

3.3 Hipoteza

H: Povezivanjem međupredmetnih tema i sadržaja Njemačkog jezika i Sociologije povećava se učenički angažman i interes u nastavi oba predmeta.

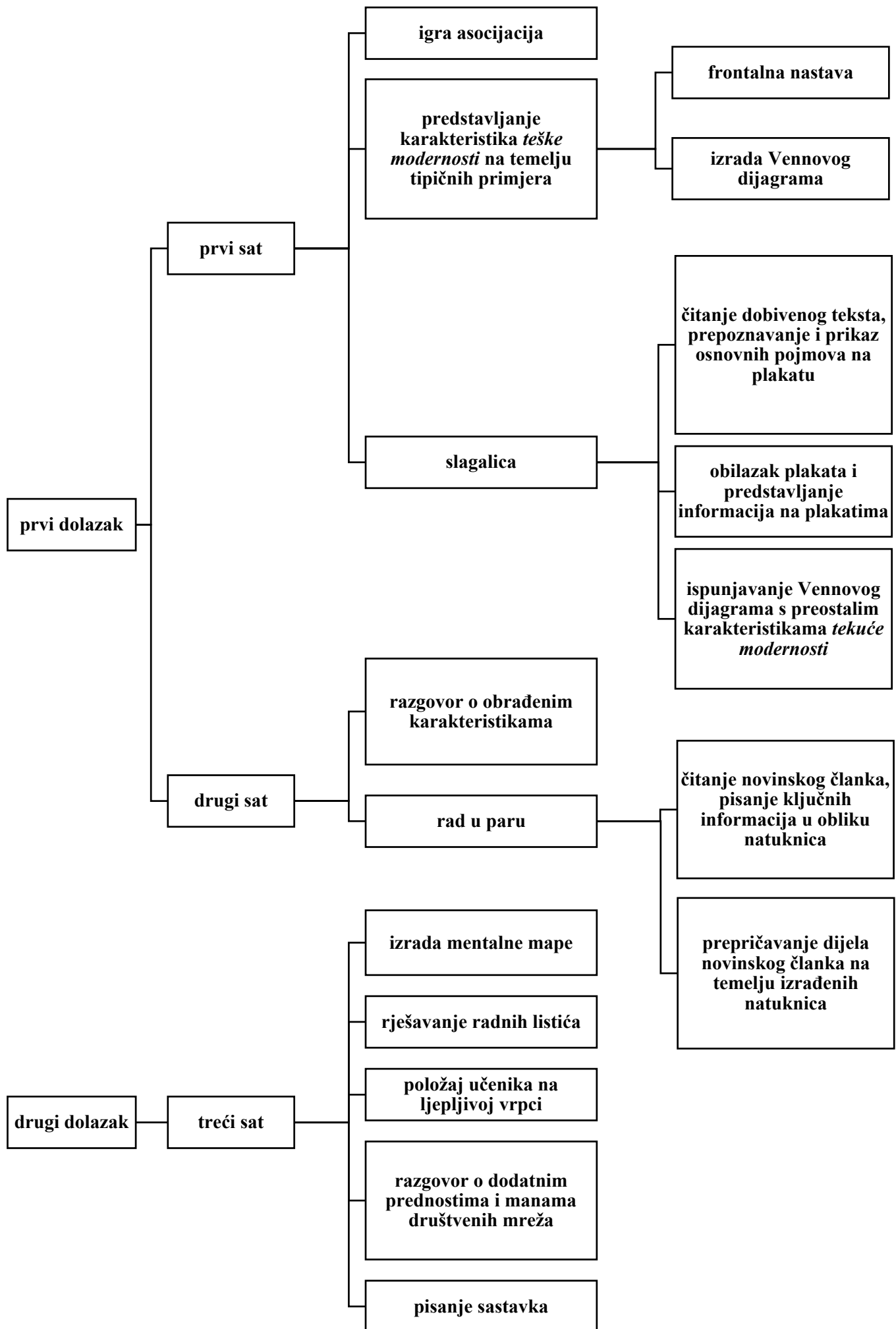
Uvođenjem socioloških tema u redovnu nastavu Njemačkog jezika nastavnici imaju mogućnost biti kreativniji u osmišljanju nastave. Korištenjem raznovrsnih oblika, metoda i postupaka u nastavi učenike se dodatno motivira na rad. Smatramo da je većina socioloških tema učenicima srednjoškolske dobi bliska i relevantna. Njihovom se obradom na njemačkom jeziku učenike potiče na izražavanje kreativnosti, čime se istovremeno doprinosi razumijevanju socioloških pojmova i razvoju komunikacijskih kompetencija.

3.4 Opis samostalno osmišljenih aktivnosti

Za samo istraživanje osmislili smo tri školska sata s aktivnostima na temelju kojih bismo mogli zaključiti o mogućnostima spajanja Njemačkog jezika i Sociologije u srednjoj školi. Samostalno osmišljene aktivnosti zapravo su kreativni oblici rada pomoću kojih se po našem mišljenju aktualniji i relevantniji sadržaj može uvesti u nastavu Njemačkog jezika i Sociologije. DSD nastava na kojoj je istraživanje provedeno održava se dva školska sata u komadu. Iz tog smo razloga dva školska sata održali prilikom prvog dolaska i jedan školski sat prilikom drugog dolaska u školu gdje je istraživanje provedeno (v. Slika 1, str. 12).

Osmislili smo i izveli tri školska sata Njemačkog jezika s temom društvenih mreža zato što je upravo ta tema bliska učenicima te dobi.

Prilikom dolaska na prvi sat zamolili smo učenike da se što više komunikacije odvija na njemačkom jeziku te da nam se obrate ako im zadatak ili obrađeno gradivo nisu jasni. Također su imali priliku postaviti pitanje vezano za riječ koju ne razumiju u bilo kojem trenutku održanih sati. U niže navedenoj grafici vidljiva je podjela aktivnosti po satima (v. Slika 1, str. 12). Te su aktivnosti detaljno objašnjene u tekstu rada koji slijedi.

Slika 1. Opis aktivnosti i faza aktivnosti tijekom održana tri nastavna sata

Prvi je sat započeo igrom asocijacija koju su učenici igrali u tri grupe. Zadatak je bio na temelju pojmova koji se nalaze na poljima koje su u grupama „otvarali“ zaključiti glavne pojmove stupaca te na samom kraju i središnji pojam koji je istovremeno bila i tema u nadolazeća tri sata koje su učenici proveli s nama (v. Prilog 7.5.1, str. 45). Pojmove smo odabrali na temelju knjige *Studying and Researching with Social Media*⁶. Učenici su na temelju pojmova *sudjelovanje, suradnja* te *online interakcija*⁷ trebali zaključiti glavni pojam tog stupca koji je glasio *mrežna povezanost*⁸. Drugi stupac sastojao se od pojmova *online prijateljstva*⁹, *snažna povezanost*¹⁰ i *spoj različitih osobnosti*¹¹, dok se glavni pojam tog stupca bio *internetska zajednica*¹². Treći stupac činili su pojmovi *kreativnost*¹³, *internet*¹⁴ i *sposobnost prilagodbe*¹⁵, dok je glavni pojam tog stupca bio *fleksibilnost*¹⁶. Na temelju glavnih pojmova stupaca, odnosno na temelju *mrežne povezanosti, internetske zajednice* i *fleksibilnosti*, učenici su trebali zaključiti pojam *društvene mreže*¹⁷. Natjecateljska klima motivirala je učenike na aktivnije sudjelovanje u igri. Nakon opisane aktivnosti igre asocijacija slijedilo je predstavljanje karakteristika *teške modernosti* na temelju tipičnih primjera *teške* i *tekuće modernosti*¹⁸, odnosno na temelju predstavljanja suprotnih primjera. Usredotočili smo se na detaljnije objašnjavanje primjera koji pripadaju *teškoj modernosti* kako bi učenici u kasnijoj fazi sata, kada će sami obrađivati karakteristike *tekuće modernosti*, lakše dobili uvid u isto i kako bi im što lakše to gradivo

---

⁶ U tekstu rada nalaze se prijevodi autorice rada s njemačkog na hrvatski jezik. Originalni pojmovi na njemačkom jeziku koji su korišteni na nastavi nalaze se u bilješkama. Također je bitno naglasiti da su pojmovi korišteni na nastavi u tekstu rada navedeni u kurzivu kako bi se razlikovali od ostatka teksta.

⁷ Prijevod njemačkih pojmova *Teilnahme, Mitarbeit i Online-Interaktion* na hrvatski jezik.

⁸ Prijevod njemačkog pojma *Netzverbindung*.

⁹ Prijevod njemačkog pojma *Online-Freundschaften*.

¹⁰ Prijevod njemačkog pojma *starke Beziehungen*.

¹¹ Prijevod njemačkog pojma *Verknüpfung unterschiedlicher Persönlichkeiten*.

¹² Prijevod njemačkog pojma *Internetgemeinschaft*.

¹³ Prijevod njemačkog pojma *Kreativität*.

¹⁴ Prijevod njemačkog pojma *Internet*.

¹⁵ Prijevod njemačkog pojma *Anpassungsfähigkeit*.

¹⁶ Prijevod njemačkog pojma *Flexibilität*.

¹⁷ Prijevod njemačkog pojma *soziale Netzwerke*.

¹⁸ Pojmovi *teška* i *tekuća modernost* stručni su sociološki termini korišteni u hrvatskom jeziku. U njemačkoj se literaturi ti termini nalaze u prijevodu *feste und flüchtige Moderne*, iako je njihov direktan prijevod na hrvatski čvrsta i prolazna modernost. U ovom smo radu odlučili koristiti stručne sociološke termine koje je moguće pronaći u stručnoj sociološkoj literaturi na hrvatskom i njemačkom jeziku.

bilo približno. Naveli smo primjere *industrijske proizvodnje*¹⁹, *jednostavnosti*²⁰ te *racionalnosti, reda i predvidljivosti događaja*²¹. Usporedili smo *industrijsku proizvodnju* koja se odvijala u tvornicama, dok se u današnje vrijeme ljudi bave *kulturnom produkcijom*, odnosno djelatnostima poput *turizma, wellnesa, mode, kuhinje ili glazbe*. Kao drugi primjer naveli smo da su *životni stilovi svih ljudi u fazi teške modernosti bili isti* te da su svi događaji u njihovim životima bili točno *određeni*, što je pozitivno utjecalo na zadovoljstvo ljudi. Također je bilo lagano pronaći posao te se upravo taj isti posao često obavljao do kraja života. U današnje vrijeme je *traženje posla teško i iscrpljujuće*. Ljudi također teže prema *jedinstvenosti* i prema *stalnim životnim promjenama*. Naveli smo i primjer *organiziranosti i predvidljivosti života* u razdoblju *teške modernosti*, koja je bila vidljiva u istim redosljedima životnih događaja poput obrazovanja, pronalaska posla, osnivanja obitelji i gradnje kuće. Objasnili smo da u današnje vrijeme vlada *određeni nered* koji je vidljiv i u činjenici da nitko nije siguran što ga u ostatku života čeka te koji životni događaj slijedi. Na ploču smo nacrtali Vennov dijagram koji se sastojao od dva kruga od kojih je jedan krug bio prostor za upisivanje karakteristika *teške modernosti*, dok je drugi krug činio prostor za karakteristike *tekuće modernosti*. Nakon navedenih i objašnjenih primjera koji su bolje ilustrirali karakteristike *teške modernosti*, upisali smo ih na odgovarajuće mjesto u Vennov dijagram (v. Prilog 7.5.6.1, str. 55). Smatramo da su učenici opisano bolje shvatili s obzirom na to da su im karakteristike *teške modernosti* prvo bile usmeno opisane i detaljno objašnjene, a tek zatim eksplicitno prikazane na ploči. Karakteristike *teške modernosti* koje smo objasnili učenicima odabrali smo na temelju doktorske disertacije Marije Lončar *Postmoderno istraživanje u suvremenoj sociologiji*.

Iduća je aktivnost bila zamišljena za rad u četiri grupe po četiri učenika. Takva aktivnost koja uvjetuje i prati odnos između matičnih i ekspertnih skupina jedan je od najsloženijih postupaka u okviru suradničke nastave i zove se slagalica. Predmetna nastavnica pomogla nam je podijeliti učenike u grupe kako bismo imali najbolji raspored učenika u grupama ovisno o njihovim jezičnim kompetencijama. Svaka je grupa dobila različit tekst koji se sastojao od dijelova knjige Zygmunta Baumana *Flüchtige Moderne*. Citate iz navedene knjige sami smo odabrali i grupirali ih u cjeline koje su se sastojale od nekoliko

---

¹⁹ Prijevod njemačkog pojma *industrielle Produktion*.

²⁰ Prijevod njemačkog pojma *Einfachheit*.

²¹ Prijevod njemačkih pojmova *Rationalität, Ordnung, die Vorhersehbarkeit der kommenden Ereignisse*.

karakteristika *tekuće modernosti* (v. Prilog 7.5.2, str. 46). Prva faza slagalice odvija se u matičnim skupinama. Zadatak učenika u ovoj je fazi aktivnosti bio pročitati dobiveni tekst i prepoznati osnovne pojmove. Te su karakteristike *tekuće modernosti* učenici trebali prikazati u obliku crteža, slike ili dijela teksta na dobivenom plakatu. Za izradu plakata svaka je grupa imala otprilike dvadeset minuta. Izrađene plakate zalijepili smo u različite kutove učionice. Nakon završene izrade plakata formirali smo četiri nove grupe na način da su se u svakoj grupi nalazili učenici koji nisu bili zajedno u prvotnim grupama. U tim novim grupama zadatak učenika bio je doći do svakog plakata i poslušati opis onoga što se nalazilo na plakatu od strane člana grupe koji je izrađivao taj plakat. Učenici su pojmove, odnosno obrađene karakteristike *tekuće modernosti*, mogli objašnjavati vlastitim riječima i za dolazak do svih plakata imali su na raspolaganju deset minuta. Upravo se ta faza aktivnosti naziva radom u ekspertnim skupinama jer učenici tada imaju izrazito veliku odgovornost prilikom prezentiranja izrađenih plakata i u novim su grupama upravo oni eksperti za dotične plakate. Treća faza ove aktivnosti sastojala se od povratka u prvotne, odnosno matične grupe u kojima su učenici međusobno komentirali sve karakteristike koje su čuli od ostalih učenika u prethodnoj fazi sata. Te su karakteristike zajedno trebali upisati u preostali neispunjeni krug Vennovog dijagrama. Također su na temelju obrađenih karakteristika zajedno trebali razmisliti pripadaju li društvene mreže *teškoj* ili *tekućoj modernosti*. Iduća faza sata sastojala se od međusobnog razgovora učenika i razgovora s nama o obrađenim karakteristikama. Upitali smo učenike kako će po njihovom mišljenju izgledati budućnost društva s obzirom na obrađene karakteristike *tekuće modernosti*. Ovdje su imali priliku izraziti se i potkrijepiti vlastiti stav dodatnim primjerima. Učenici su u završnom dijelu sata radili u parovima u kojima su već sjedili u klupama. Svaki je par dobio novinski članak na čijem se kraju nalazio popis nepoznatih riječi s odgovarajućim objašnjenjima na njemačkom jeziku. U tom smo rječniku naveli pojmove za koje smo smatrali da bi mogli biti nepoznati učenicima pa smo ih objasnili na njemačkom jeziku (v. Prilog 7.5.4, str. 50). Nakon pročitano­g članka od učenika se očekivalo da na poseban list papira napišu ključne informacije u obliku natuknica na temelju kojeg će prepričavati novinski članak u idućoj fazi aktivnosti. Ovaj smo zadatak odlučili raditi u parovima jer smatramo da si učenici u tom obliku rada imaju priliku međusobno pomagati. U završnoj fazi sata tri para učenika trebala su prepričati jedan dio novinskog članka na temelju natuknica napravljenih u prošloj fazi sata. Prilikom našeg drugog dolaska u školu održali smo preostali školski sat s istim učenicima (v. Slika 1, str. 12). Sat smo započeli ponavljanjem teme novinskog članka koji su učenici u

završnoj fazi sata čitali i prepričavali. Na ploču smo nacrtali mentalnu mapu koju su učenici zajedno trebali ispuniti odgovarajućim pojmovima. U središtu mentalne mape nalazio se pojam *društvene mreže* (v. Prilog 7.5.6.2, str. 55). Upravo je taj pojam bio u središtu mentalne mape zato što je on bio i tema novinskog članka. Tijekom ove aktivnosti učenici su imali priliku vježbati usmeno izražavanje na njemačkom jeziku, izdvojiti ključne pojmove i vježbati njihovo navođenje u obliku imenica. U idućoj smo aktivnosti podijelili učenicima radne listiće koji su se sastojali od dva stupca (v. Prilog 7.5.5, str. 53). U stupcu s lijeve strane nalazili su se pojmovi, odnosno prednosti i mane društvenih mreža, dok su se u stupcu s desne strane nalazila objašnjenja tih pojmova. Zadatak je bio povezati prednosti i mane s odgovarajućim objašnjenjima. Učenici su listić rješavali samostalno te su na raspolaganju imali pet minuta. Nakon samostalnog rješavanja listića, učenici su ga zajedno s nama provjerili. Pojmovi, odnosno prednosti i mane društvenih mreža nisu bili grupirani, već pomiješani. Učenici su na taj način u dijelu sata kada smo kontrolirali radni listić imali priliku raspravljati o tome koji se pojmovi mogu protumačiti kao prednosti, a koji pojmovi kao mane društvenih mreža. Zbog bliske povezanosti s temom društvenih mreža i zbog načela aktivnog učenja, učenici su aktivnije uključeni u sam proces učenja te su proširivali vokabular koji imaju priliku koristiti i u svakodnevnom životu. Iduća aktivnost u kojoj je ishod bio izražavanje učeničkih stavova sastojala se od položaja učenika na ljepljivoj vrpici. Na pod učionice zalijepili smo ljepljivu vrpcu te smo objasnili da je zadatak svih učenika postaviti se na onaj dio ljepljive vrpce koji predstavlja određeno slaganje ili neslaganje s izjavom koju ćemo mi navesti. Lijeva strana ljepljive vrpce predstavljala je potpuno slaganje s izjavom, desna strana predstavljala je potpuno neslaganje s izjavom, dok je sredina predstavljala istovremeno slaganje i neslaganje s izjavom. Izjave koje je smo prenijeli učenicima bile su blisko povezane s karakteristikama *tekuće modernosti* koje su učenici obrađivali na prethodnom nastavnom satu. Izjave su glasile: *Društvene mreže izmijenile su ljudsku svakodnevicu*²²; *Društvene mreže nam omogućuju stvaranje više kontakata s različitim ljudima*²³; *Osjećam se dobro kada koristim društvene mreže*²⁴; *Jako je opasno imati virtualni*

---

²² Prijevod izjave *Soziale Netzwerke haben den Alltag der Menschen verändert.* koja je korištena na satu.

²³ Prijevod izjave *Soziale Netzwerke ermöglichen uns, dass wir mehrere Kontakte mit unterschiedlichen Menschen knüpfen.* koja je korištena na satu.

²⁴ Prijevod izjave *Ich fühle mich gut, wenn ich soziale Netzwerke benutze.* koja je korištena na satu.

*identitet*²⁵; *Kada koristim društvene mreže, imam osjećaj da me stalno netko promatra*²⁶; *Bojim se da bi netko mogao zloupotrijebiti moje osobne podatke*²⁷. U ovoj su aktivnosti učenici izražavali vlastito mišljenje postavljajući se na određeni dio ljepljive vrpce. Nakon povratka u klupe pitali smo učenike mogu li navesti još neke dodatne prednosti i mane društvenih mreža koje do sada nismo spomenuli. Naglasili smo da se podsjetite karakteristika *tekuće modernosti* i da pokušaju te karakteristike uzeti u obzir prilikom razmišljanja o prednostima i manama društvenih mreža. Pokušali smo sve prisutne učenike uključiti u raspravu kako bi oni mogli navesti primjere iz vlastitog života te ih objasniti vlastitim riječima. Provjereni radni listić koji je korišten u jednoj od prethodnih aktivnosti koristan je prilikom usmenog izražavanja učenika zbog toga što učenici imaju priliku formulirati izjave pomoću tamo navedenih riječi i izraza, ukoliko se osjećaju nedovoljno upućenima u temu. U završnom su dijelu sata učenici imali zadatak pismeno se izraziti na način da osmisle sastavak koji će sadržavati 100 do 150 riječi na temu *Zašto volim/ne volim društvene mreže*²⁸. U sastavku su trebali navesti dva argumenta za i dva argumenta protiv naslova, odnosno teme koju odaberu. Vlastito mišljenje trebali su potkrijepiti karakteristikama *tekuće modernosti* obrađenim na proteklim satima. Pisanje sastavka započeli su na satu, a ostatak su trebali dovršiti za domaću zadaću. Ti su učenički radovi smatrani primarnim izvorima istraživanja jer su trebali predstavljati izraz učeničkog doživljaja i kreativne uratke na obrađenu temu.

3.5 Rezultati

3.5.1 Analiza provedbe aktivnosti

Aktivnosti su prema našem mišljenju uspješno izvedene, iako je na sva tri školska sata bilo prisutno samo devet učenika, a ne šesnaest učenika, koliko ih ima u tom razredu koji pohađa DSD nastavu. Tijekom prve aktivnosti, odnosno tijekom igre asocijacija, učenici su bili relativno aktivni. Igrom je probuđena njihova radoznalost, no samo su neki učenici aktivno sudjelovali u igri. Učenici su pažljivo pratili naše predstavljanje karakteristika *teške modernosti* na temelju tipičnih primjera *teške* i *tekuće modernosti*. Vjerujemo da su naše izlaganje pratili bez problema jer su navikli na frontalnu nastavu.

---

²⁵ Prijevod izjave *Es ist sehr gefährlich, eine virtuelle Identität zu haben*. koja je korištena na satu.

²⁶ Prijevod izjave *Wenn ich soziale Netzwerke benutze, habe ich den Eindruck, dass mich jemand ständig beobachtet*. koja je korištena na satu.

²⁷ Prijevod izjave *Ich habe Angst davor, dass jemand meine persönlichen Daten missbraucht*. koja je korištena na satu.

²⁸ Prijevod naslova sastavka na njemačkom jeziku *Warum mag ich soziale Netzwerke (nicht)*.

Tijekom te aktivnosti postavili smo nekoliko pitanja kako bismo utvrdili slušaju li svi učenici i jesu li im jasni primjeri koje navodimo. Svi učenici potvrdno su kimali glavama i davali odgovore da je sve jasno te da im dodatna pojašnjenja samih primjera nisu potrebna. Iduću smo aktivnost s obzirom na nedolazak određenog broja učenika bili prisiljeni izmijeniti na način da su prvotno zamišljene grupe s četiri člana morale biti promijenjene u tri grupe po dva člana te jednu grupu od tri člana. Broj grupa zadržali smo zato što se aktivnost sastojala od obrade četiri različita teksta u kojem su bile navedene različite karakteristike *tekuće modernosti*. Primijetili smo da je rad u grupi bio aktivan ovisno o sudionicima grupe. Neki su učenici bili izrazito aktivni te su međusobno raspravljali o pročitanim karakteristikama, dok je manjina učenika bila nezainteresirana za rad na dobivenom tekstu. Dio je učenika unatoč slabijem znanju njemačkog jezika pokušao obraditi dobiveni tekst, pronaći ključne riječi i izraditi plakat. Sva četiri plakata sastojala su se od ključnih pojmova navedenih u obliku riječi ili kratkih fraza, iako učenicima nije bila zadana uputa da se ograniče na prikazivanje pojmova u obliku par riječi. Pretpostavljamo da su obrađeno gradivo na taj način navikli sistematizirati te da je to razlog sličnog izgleda svih plakata. Učenici prve grupe na plakatu su prikazali pojmove *ogromna carstva, obestjelovljeni rad, softversko doba, bestežinsko stanje kapitala*²⁹ (v. Prilog 7.5.3, str. 48). Smatramo da su zbog nerazvijenih vještina čitanja teksta na njemačkom jeziku na plakat stavili pojam ogromnih carstava, iako ona pripadaju *teškoj*, a ne *tekućoj modernosti*. U tekstu koji su učenici obrađivali taj je pojam naveden kako bi učenici lakše mogli uvidjeti razliku dviju vrsta modernosti. Druga grupa odlučila se za prikaz pojmova *rutinizirano vrijeme vezivalo je rad za čvrsto tlo, nevažnost prostora (posebno u softverskom svemiru), putovanje brzinom svjetlosti, „u tren oka“, granice djelovanja nisu uopće bitne, „kratak rok“ zamijenio je „dugi rok“, trenutačnost u malo duljem obliku od prve grupe* (v. Prilog 7.5.3, str. 48).³⁰ Pojam *rutiniziranog vremena* je u polazišnom tekstu učenicima naveden samo u svrhu boljeg razlikovanja karakteristika

---

²⁹ Potrebno je naglasiti da su sljedeći pojmovi direktni citati s učeničkih plakata te kao takvi sadržavaju gramatičke greške koje nismo ispravljali. Originalni pojmovi na njemačkom jeziku su *riesige Imperien, die körperlose Arbeit, das Softwarezeitalter, das schwerelose Kapital*.

³⁰ Na ovom su se plakatu nalazili pojmovi *die routinisierten Zeitrhythmen hielten die Arbeit fest auf dem Boden, die Irrelevanz des Raums (insbesondere beim Softwareuniversum), auf Lichtgeschwindigkeit beschleunigter Daten („ohne Zeitverlust“), Distanzen zählen kaum nicht, die Kurzfristige hat das Langfristige abgelöst (die Unmittelbarkeit)*.

teške i tekuće modernosti. Učenici treće grupe na svom su plakatu prikazali pojmove *brzog djelovanja, brzog kretanja, neangažiranosti, neuhvatljivosti i lakog bijega*³¹ (v. Prilog 7.5.3, str. 49). Smatramo da su na ovom plakatu prikazani ključni pojmovi iz dobivenog teksta. Učenici četvrte grupe na svom su plakatu prikazali pojmove *racionalni odabir: stremiti zadovoljenju, izbjegavati posljedice, pogotovo odgovornosti koje takve posljedice mogu podrazumijevati, prošli su dani divovskih industrijskih pogona i korpulentnih tijela, u današnje vrijeme: nemoć, glavne kulturne oznake: mršavo tijelo i kondicija, lagana odjeća i tenisice, mobiteli: „stalno u vezi“, teško je zamisliti kulturu i moral, trenutačnost prouzrokuje situaciju u kojoj većina naučenih navika pomoću kojih izlazimo na kraj s poslom življenja gubi svoju korisnost i smisao* u obliku rečenica (v. Prilog 7.5.3, str. 49).³² Učenici ove grupe odlučili su se na prepisivanje cijelih dijelova polazišnog teksta. Smatramo da su odabrani pojmovi dosta dobro prikazali temeljne misli iz dobivenog teksta. Također nam se ovaj tip pisanja punih rečenica čini izrazito koristan u situacijama smanjenog broja učenika u grupama od zamišljenog. U tom slučaju učenici koji u idućoj fazi plakata dođu do tog plakata imaju najbolji uvid u kontekst iz kojeg su odabrani ključni pojmovi izvučeni. S obzirom na to da učenicima nije bilo dovoljno dvadeset minuta za izradu plakata, odlučili smo prvu fazu ove aktivnosti produžiti za tri minute. Tijekom drugog dijela ove aktivnosti u kojem su učenici pregledavali plakate i slušali što su članovi prvotnih grupa koji su radili na izradi dotičnih plakata odlučili predstaviti na samom plakatu, svi su učenici aktivno sudjelovali. Fizičko kretanje bilo im je zanimljivo pa su pozorno slušali jedni druge. Smatramo da je ova aktivnost izrazito učinkovita zato što su učenici prisiljeni međusobno komunicirati kako bi došli do informacija. Primijetili smo da su određeni učenici imali poteškoća prilikom izražavanja i opisivanja prezentiranih pojmova vlastitim riječima, no od velike su im pomoći bili plakati koje su radili u grupama u prethodnoj fazi aktivnosti. S obzirom na smanjeni broj

---

³¹ Učenici su na ovom plakatu prikazali pojmove *schneller Handeln, schneller Bewegen, die Auflösung, das Ausweich, die leichte Flucht*.

³² Na četvrtom su se plakatu nalazile natuknice, odnosno rečenice *„Rational Choice“ – „Verschaff dir deine Belohnung und vermeide ihre Folgen und die Verantwortung für diese“, riesige Fabriken und korpulente Körper sind out, heute – Unfähigkeit, kulturelle Symbole im Zeitalter: schlanker, durchtrainierter und beweglicher Körper, leichte Kleidung und entsprechendes Schuhwerk, das unvermeidliche Handy: „immer in touch“ bleiben müssen, es ist schwer, sich eine Kultur vorzustellen und eine Moral vorzustellen, die heraufziehende Unmittelbarkeit treibt Ethik und Kultur in bisher unbekanntes Gelände*.

prisutnih učenika na satu ova je faza aktivnosti izvedena na drugačiji način od planiranog. Novo formirane grupe u kojima su se nalazili učenici koji nisu bili zajedno u prvotnim grupama sastojale su se od tri grupe s po dva člana te jedne grupe od tri člana. To je značilo da je svim grupama nedostajao barem jedan član, odnosno da je svaka grupa barem kod jednog plakata sama morala zaključiti koji su ključni pojmovi teksta obrađenog u prvoj fazi aktivnosti, odnosno koje su karakteristike prikazane na plakatu. Upravo zbog smanjenog broja članova u grupi ova je faza aktivnosti bila još teža te su učenici trebali sami prepoznati obrađene karakteristike, bez objašnjenja člana grupe koji ih je odabrao i prikazao na plakatu. Nakon povratka u prvotne grupe u kojima su učenici međusobno trebali komentirati objašnjene ili prepoznate karakteristike *tekuće modernosti* te ih upisati u drugi krug Vennovog dijagrama, odlučili smo im izravno pomoći u tome i napraviti to zajedno s njima. Primijetili smo da bi zbog smanjenog broja grupnih članova međusobna komunikacija unutar grupa predstavljala izazov učenicima te smo zaključili da će njihovo izražavanje biti uspješnije ukoliko potaknemo istovremeni razgovor među svim učenicima. U preostali krug Vennovog dijagrama koji su učenici u prvotnim grupama trebali ispuniti karakteristikama *tekuće modernosti* upisali smo pojmove koje su nam oni govorili. Ti pojmovi bili su *etika i kultura kao dosad nepoznati teritorij, brzo kretanje, stalan kontakt s drugima pomoću mobitela, bestjelesni rad, brzo djelovanje, turizam, softversko doba, kompleksnost posla, lagana odjeća kao kulturni simbol ere trenutačnosti*.³³ Aktivnost je bila uspješna jer su učenici aktivno u obliku nominalizacija³⁴ navodili sve što su saznali u prethodnoj fazi aktivnosti, no nedostajalo je obrazloženje zašto navode upravo te pojmove koje navode. Primijetili smo da su samo reproducirali sve što su saznali, no da nisu znali obrazložiti i dodatno objasniti pojmove koje su navodili. Neki su učenici na naš poticaj objašnjavali navedene pojmove izrazito uspješno te su ih nadopunjavali vlastitim primjerima. Detaljnije smo razgovarali o direktnoj komunikaciji među ljudima te o brzini današnjeg života pa smo nakon dodatnih pitanja postavljenih s naše strane dobili dojam da je učenicima ta tema postala zanimljivija nego su očekivali zato što su na sve pojmove gledali dosta površno. U tom smo smjeru pokušali navesti učenike da razmisle o budućnosti društva s obzirom na obrađene karakteristike

---

³³ Originalni pojmovi na njemačkom jeziku koje su učenici navodili na satu su *Ethik und Kultur als unbekanntes Gelände, schnelle Bewegung, „in touch bleiben“ per Handy, körperlose Arbeit, schnelles Handeln, Tourismus, Softwarezeitalter, komplexe Arbeit, leichte Kleidung als Kultursymbol*.

³⁴ Korištenje glagola ili pridjeva u obliku imenice.

tekuće modernosti. Nakon dodatnih pojašnjenja nekoliko je učenika počelo aktivnije sudjelovati u razgovoru. Smatramo da je ova aktivnost bila uspješna jer su svi učenici zaključili da društvene mreže pripadaju *tekućoj*, a ne *teškoj modernosti*. Učenici su u zadnjoj aktivnosti prva dva školska sata u parovima aktivno čitali novinski članak te izdvajali ključne informacije u obliku natuknica. Primijetili smo da je popis nepoznatih riječi detaljnije objašnjenih na njemačkom jeziku bio izrazito potreban i korišten od strane učenika slabijeg znanja njemačkog jezika. Učenici su pokazali razumijevanje teksta u cjelini te su zaključivali određene pojmove koji nisu bili detaljnije objašnjeni u popisu nepoznatih riječi iz konteksta i teme članka. Ovakav pristup prepoznavanja ključnih informacija teksta učenici koriste u redovnoj nastavi stranog jezika te se vidjelo da im takav način rada nije nepoznat i da su ga uspješno savladali. U drugoj fazi te aktivnosti učenici navode podatke iz teksta nepotpunim rečenicama umjesto da prepričavaju dijelove novinskog članka vlastitim riječima. Vjerujemo da je djelomičan uzrok toga ograničeno poznavanje vokabulara koji smo obrađivali. Također smo primijetili da u toj fazi aktivnosti većina učenika pasivno sudjeluje na satu, slušajući druge prilikom pokušaja prepričavanja. Na tom dijelu sata potrebno je poraditi i više motivirati učenike kako bi svi bili aktivno uključeni u nastavu.

Treći sat započeli smo na način da smo učenicima zadali da još jednom pročitaju novinski članak kako bi se prisjetili teme i ključnih informacija samog članka. S obzirom na to da na prethodnom satu zbog nedostatka vremena nismo stigli dovršiti dio aktivnosti u kojoj su učenici prepričavali zadnji dio novinskog članka, taj je dio također učinjen na početku zadnjeg sata. Vidljivo je aktivnije sudjelovanje u prepričavanju teme i nekih informacija novinskog članka s obzirom na pozitivniji stav učenika, no oni svejedno ponovno samo navode podatke točno u onom obliku u kojem se nalaze u tekstu, umjesto da ih prepričavaju vlastitim riječima. Tema novinskog članka ponovljena je i na način da su učenici navodili već više puta ponovljene informacije u obliku imenica. Pojmove *ovisnosti*, *opasnosti od ovisnosti*, *iskušavanje različitih načina prikazivanja sebe*, *medijske kompetencije*, *komunikacije te rukovanja medijima*³⁵ napisali smo kao dio mentalne mape u čijem se središtu nalazio pojam *društvene mreže*. U idućoj aktivnosti u kojoj su učenici samostalno trebali riješiti radni listić, odnosno spojiti prednosti i mane društvenih mreža s odgovarajućim objašnjenjima, primijetili smo aktivno sudjelovanje

---

³⁵ Prijevod pojmova *Abhängigkeit*, *Suchtgefahr*, *Probe verschiedener Darstellungen*, *Medienkompetenz*, *Kommunikation*, *Medienkompetenz*.

učenika. S obzirom na to da učenici nisu razumjeli sva navedena objašnjenja, primijetili smo da su se spontano počeli obraćati jedan drugome te je ova aktivnost zapravo dovršena u paru. Nakon samostalnog rješavanja radnog listića, zajedno smo ga s učenicima provjerili te pokušali razriješiti nedoumice učenika koji su pogrešno povezali neke pojmove. Odlučili smo da učenici koje smo prozvali ili učenici koji su se samostalno javili za čitanje rješenja trebaju pojmove i pripadajuća objašnjenja pročitati do kraja. Na taj su način uvježbali verbalizaciju onoga što su pročitali u sebi umjesto da pročitaju samo broj pojma i slovo njegovog objašnjenja, jer smo primijetili da im navedeni pojmovi stvaraju poteškoće već i kod čitanja. Iduća aktivnost u kojoj su učenici trebali zauzeti položaj na ljepljivoj vrpci s obzirom na njihov stupanj slaganja s izjavom koju su čuli izrazito je pozitivno prihvaćena od strane svih prisutnih učenika. Smatramo da se učenici nisu navikli tijekom redovne nastave njemačkog jezika fizički kretati u prostoru pa je upravo ta činjenica razlog zapaženog interesa učenika. Sve izjave koje smo naveli bile su jasne svim učenicima i nije ih bilo potrebno dodatno objašnjavati. Zanimljivo je da su svi učenici pokazali potpuno slaganje s izjavama *Društvene mreže izmijenile su ljudsku svakodnevicu; Društvene mreže nam omogućuju stvaranje više kontakata s različitim ljudima; Osjećam se dobro kada koristim društvene mreže*. Upravo smo za te tri izjave i pretpostavljali da će se učenici u potpunosti s njima i složiti jer što su učenici te dobi odrastali s društvenim mrežama te su im one sastavni dio svakodnevice. Svi učenici svojim su postavljanjem na desnu stranu ljepljive vrpce izrazili potpuno neslaganje s izjavama *Kada koristim društvene mreže imam osjećaj da me stalno netko promatra i Bojim se da bi netko mogao zloupotrijebiti moje osobne podatke*. Izrazito je zanimljivo da se niti jedan učenik nije makar djelomično složio s navedenim izjavama, što znači da oni uopće nisu svjesni činjenice da društvene mreže imaju i neke nedostatke u situacijama povezanim direktno s njima. Prilikom rješavanja radnog listića u kojem su bile navedene prednosti i mane društvenih mreža pokazali su razumijevanje svih pojmova, no u ovoj fazi sata kada je od učenika traženo izražavanje osobnih stavova, primijetili smo da su njima nedostaci društvenih mreža u teoriji jasni, no da ih ne primjećuju u stvarnom životu. S izjavom *Jako je opasno imati virtualni identitet* većina se učenika postavila na sredinu ljepljive vrpce koja je predstavljala istovremeno slaganje i neslaganje s tom izjavom. Smatramo zanimljivim da su time pokazali da su djelomično svjesni opasnosti virtualnog identiteta, no da se svejedno ne plaše zloupotrebe njihovih osobnih podataka ili činjenice da ih netko stalno promatra. Nisu se znali izraziti na koji su način shvatili izjavu o opasnosti virtualnog identiteta i što bi ta opasnost po njima sadržavala. Nitko se od

učenika čak ni djelomično nije složio s prijašnjim izjavama o mogućnosti stalnog promatranja ili zloupotrebe osobnih podataka na društvenim mrežama, iako su upravo te izjave bile moguće objašnjenje opasnosti virtualnog identiteta. U idućoj smo aktivnosti pokušali potaknuti učenike na usmeno izražavanje postavljajući im pitanje vezano za navođenje dodatnih prednosti i mana društvenih mreža uzevši u obzir obrađene karakteristike tekuće modernosti. U toj su aktivnosti samo neki učenici bili u potpunosti aktivni. Ne navode dodatne prednosti i mane, već ih uz pomoć riješenog radnog listića objašnjavaju te razgovaraju o tome koji se pojmovi s radnog listića mogu protumačiti i objasniti kao prednosti, a koji kao mane društvenih mreža. Primijetili smo da učenici isključivo iz osobnog iskustva govore o prednostima i manama društvenih mreža. Iz tog smo razloga dodatnim pojašnjenjima poticali učenike na razmišljanje kako bi usvojeni sadržaj prethodno održanih sati mogli uspješno primijeniti na ovaj kut gledanja na društvene mreže i na budućnost društva s obzirom na tekuću modernost u kojoj i sami živimo.

3.5.2 Analiza učeničkih sastavaka

S obzirom na dulje vremensko trajanje određenih aktivnosti od očekivanog, učenici su za domaću zadaću trebali napisati u cijelosti sastavak na temu *Zašto volim/ne volim društvene mreže*. Izdvojili smo neke od njihovih misli te ćemo iste u nastavku analizirati.

Iz pisanih radova učenika vidljivo je da su učenici svjesni stalne upotrebe društvenih mreža kod sebe, ali i kod ostatka mladih ljudi: „*U današnje vrijeme mladi su stalno na pametnim telefonima ili prijenosnim računalima kako bi imali stalan uvid u trenutno stanje svih zbivanja na društvenim mrežama.*“³⁶ Kao prednosti društvenih mreža navodili su većinom dostupnost novih informacija i mogućnost vlastitog dijeljenja sadržaja: „*Na društvenim mrežama nudi nam se mogućnost pronalaska informacija i gledanja svega što naši prijatelji rade. Također možemo i sami dijeliti sadržaje poput vlastitih fotografija ili video uradaka.*“³⁷ „*Prednost je da pomoću tih medija možemo otkriti aktualne novosti iz*

---

³⁶ Slijede direktni citati učeničkih pisanih radova koji sadržavaju gramatičke greške koje nismo ispravljali. Originalni citat na njemačkom jeziku glasi „*Heute sitzen Jugendliche ständig an ihren Smartphones oder Laptops, um immer auf dem aktuellsten Stand zu sein.*“

³⁷ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi „*Mit sozialen Netzwerken kann man Informationen finden, aber auch schauen, was die Freunde so treiben und selbst Inhalte wie Fotos oder Videos teilen.*“

*cijelog svijeta.*³⁸ Neke od novih mogućnosti koje nam društvene mreže nude su i komunikacija, stjecanje novih poznanstava, odnosno upoznavanje novih ljudi i njihovih kultura te poslovne prilike: „*Društvene mreže povezale su cijeli svijet! Pomoću njih imamo mogućnost pričati s različitim ljudima iz cijelog svijeta i upoznavati njihove jezike i kulture.*“³⁹, „*Društvene mreže su interaktivne te nas čine aktivnim sudionicima u smislu da na njima možemo biti korisnici, kritičari ili proizvođači nečega. Također su jednostavne i besplatne za korištenje.*“⁴⁰, „*Sljedeći je argument za korištenje društvenih mreža mogućnost razvoja medijske kompetencije i komunikacijskih sposobnosti. To u kasnijim fazama života kao što je poslovni život može biti jako korisno.*“⁴¹, „*Prednost društvenih je mreža da se pomoću njih može jednostavnije pronaći posao.*“⁴²

Društvene mreže prema nekim radovima učenika nude i mogućnost bržeg ulaska u nove zajednice i društva: „*Također se možemo brzo „uključiti“, ukoliko se na primjer preselimo u drugi grad, imamo mogućnost brzo uspostaviti nove kontakte preko društvenih mreža.*“⁴³

„*Na internetu možemo upoznati različite ljude i stvoriti nove prijatelje.*“⁴⁴ Iz ovog je citata moguće uvidjeti da učenik ima izrazito pozitivan pogled na društvene mreže. Govori čak o stvaranju prijatelja putem interneta, što ima veći emocionalni značaj od

---

³⁸ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „*Ein Vorteil ist, dass wir über diese Medien die laufenden Neuigkeiten aus der ganzen Welt herausfinden können.*“

³⁹ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „*Soziale Netzwerke haben die Welt verbunden! Mit ihrer Hilfe können wir mit verschiedenen Menschen aus der ganzen Welt sprechen. Wenn wir mit unterschiedlichen Personen sprechen, können wir verschiedene Sprachen und Kulturen kennenlernen.*“

⁴⁰ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „*Soziale Netzwerke sind interaktiv. Sie machen uns zu aktiven Teilnehmern, man kann Verbraucher, Kritiker oder Hersteller sein. Außerdem, soziale Netzwerke sind einfach und kostenlos zu nutzen.*“

⁴¹ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „*Ein weiteres Argument für die Nutzung der sozialen Netzwerke ist, dass man Medienkompetenz und Kommunikationsfähigkeit dadurch entwickeln kann, was sich später als hilfreich zeigen kann (zum Beispiel im Berufsleben).*“

⁴² Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „*Ein Vorteil der sozialen Netzwerke ist die Möglichkeit, einen Job einfacher zu finden.*“

⁴³ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „*Wir können auch schnellen Anschluss finden. Wenn wir zum Beispiel nach einer anderen Stadt umziehen, können wir durch soziale Netzwerke umgehend Kontakte knüpfen.*“

⁴⁴ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „*Im Internet können wir Freunden machen und verschiedene Leute kennenlernen.*“

samog upoznavanja ljudi, koji je većina učenika navela kao jedan od afirmacijskih argumenata društvenih mreža.

Primijetili smo i da su učenici uočili kako društvene mreže brišu vremenske i prostorne granice, što je jedna od ključnih karakteristika tekuće modernosti obrađenih na satu: „Prednost društvenih mreža je jednostavno održavanje kontakta, odnosno činjenica da bez ikakvih problema možemo u stvarnom vremenu komunicirati s prijateljima i obitelji u cijelom svijetu te biti s njima u kontaktu.“⁴⁵, „Možemo pronaći određene informacije u kratkom vremenu.“⁴⁶, „Iduća prednost je brzo „uključenje“ i prijenos informacija. Gdje god se nalazili, sve nam je na raspolaganju. Također možemo u bezbrojnim grupama na društvenim mrežama pronaći odgovore na različite probleme.“⁴⁷

Održavanje kontakata uvelike je olakšano postojanjem društvenih mreža: „Pomoću društvenih mreža možemo lagano održavati kontakte s drugim ljudima te bez ikakvih problema i troškova komunicirati s prijateljima i obitelji u realnom vremenu u cijelom svijetu.“⁴⁸

Uz navedene afirmacijske argumente društvenih mreža učenici su navodili i opisivali i njihove negacijske argumente. Kao negativne strane društvenih mreža učenici su većinom navodili pojmove internetskog nasilja: „Opasno je što preko interneta možemo doći u dodir s nasiljem. Žrtve internetskog nasilja upravo zbog toga mogu postati depresivne.“⁴⁹ Također su primijetili da internet u cijelosti, pa tako i društvene mreže, s obzirom na to da se one odvijaju isključivo preko interneta, predstavljaju opasnost od pronalaska

---

⁴⁵ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Das erste Vorteil ist leicht Kontakt halten. Wir können problemlos mit Freunden und Familie auf der ganzen Welt in Echtzeit kommunizieren und immer „in Touch bleiben.“

⁴⁶ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Wir können uns informieren und alles schnell finden.“

⁴⁷ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Ein weiterer Vorteil ist schnell Anschluss finden und Übertragung der Informationen. Wo immer wir sind, alles steht uns zur Verfügung. In unzähligen Gruppen finden sich die Antworten für viele Probleme.“

⁴⁸ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Über soziale Netzwerke können wir leicht Kontakt halten und können problem- und kostenlos mit den Freunden und mit der Familie auf den ganzen Welt in Echtzeit kommunizieren.“

⁴⁹ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Man kann auch cyber gemobbt werden und die Mobbingopfer können Depression deswegen bekommen.“

pogrešnih informacija, iako mi toga često nismo svjesni: „Na internetu možemo pronaći pogrešne informacije te ih kao takve i koristiti.“⁵⁰

„S druge strane špijunaža i zloupotreba podataka veliki su problemi koji se mogu pojaviti na društvenim mrežama. Zločinci mogu zloupotrijebiti nečije podatke za različite kriminalne aktivnosti. Također je moguće internetsko nasilje te se zbog njega i zbog vrijeđanja, neprestane kritike i prijetnji kod osoba mogu razviti različite duševne bolesti.“⁵¹ Ovim je citatom vidljivo da su neki učenici ipak postali svjesni opasnosti društvenih mreža, iako se niti jedan od učenika tijekom aktivnosti s postavljanjem na određenu stranu ljepljive vrpce nije izjasnio da je svjestan mogućnosti špijunaže i zloupotrebe podataka na društvenim mrežama. Navođenjem upravo tog argumenta protiv društvenih mreža jasno je da su učenici razmislili o takvim opasnostima i da smo ih potaknuli na djelomičnu promjenu kuta gledanja na društvene mreže.

Jedan od nama najvažnijih argumenata protiv korištenja društvenih mreža nalazi se u sljedećem citatu: „Koristeći digitalne medije nažalost se gubi kontakt sa stvarnim svijetom. Ljudi su mišljenja da nije potrebno viđati druge ljude u stvarnom svijetu ako se s tim istim ljudima dopisuju putem interneta.“⁵² Navođenjem upravo ovog argumenta učenik je pokazao da je svjestan odmaka društvenih mreža od stvarnog svijeta, usprkos većine prednosti društvenih mreža. Iz sljedećih citata može se zaključiti da društvene mreže negativno djeluju na mlade ljude te ih otuđuju od stvarnog svijeta: „Dopisivanje stvara ovisnost. Svaka mlada osoba provodi previše vremena na mobitelu te je to problematično jer tinejdžeri zapostavljaju svoje prave prijatelje, odnosno ne nalaze se s njima u stvarnom životu, već se s njima dopisuju preko društvenih mreža.“⁵³, „Iduća loša

---

⁵⁰ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Im Internet können wir falsche Informationen finden und sie benutzen.“

⁵¹ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Auf der anderen Seite sind Datenspionage und Datenmissbrauch ein großes Problem in sozialen Netzwerke. Die Daten können die Verbrecher für unterschiedliche kriminelle Aktivitäten missbrauchen. Damit, gibt es Cyberbullying. Man kann verschiedene seelische Kränkung entwickeln durch Beschimpfungen, ständige Kritik oder Drohung.“

⁵² Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Aber leider verliert man den Kontakt zu realen Welt durch digitale Medien. Leute denken, dass sie andere Personen nicht sehen müssen, wenn sie ihnen eine Nachricht schicken.“

⁵³ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Zum Letzte ist das chatten macht süchtig. Jeder Junge verbringt zu viel Zeit auf Handy. Es gibt ein groß Problem, dass Teenagers vernachlässigen seine echte Freunde in realen Treffen.“

strana društvenih mreža odnosi se na djecu. Djeca koja većinu vremena provode na društvenim mrežama brinu se više o svom telefonu nego o svojim prijateljstvima. Takva djeca radije ostaju kod kuće i provode vrijeme gledajući u ekran nego da vrijeme provedu s prijateljima u izlasku.⁵⁴ Neki od sastavaka sadržavali su i opasnosti od određenih bolesti kao argumente protiv korištenja društvenih mreža: „Jedan od argumenata protiv korištenja društvenih mreža jest i opasnost od ovisnosti. Kao što je ranije spomenuto, mladi ljudi dnevno provode više od dva sata i 30 minuta na društvenim mrežama. Zbog toga mnogi od njih postaju o njima ovisni. Korištenje društvenih mreža može imati još gore posljedice. Razlog tome je činjenica da su osobe koje su ovisne često i depresivne. Moguća je i obrnuta situacija u kojoj se dijete koje pati od depresije još više uvlači u digitalni svijet te postaje još ovisnije o njemu.“⁵⁵ Jedan je od učenika kao prvi argument za korištenje društvenih mreža naveo sljedeće: „Činjenica je da većina mladih koristi društvene mreže. U slučaju da osoba nije korisnik društvenih mreža, često se s njom ne priča te je isključena iz društva.“⁵⁶ Iz toga je vidljiva jačina pritiska okoline na mlade ljude, s obzirom na to da je uključenje u društvo uvjetovano izradom profila i komunikacijom na društvenim mrežama.

Primijetili smo da neki učenici društvene mreže ne smatraju opasnima zbog mogućnosti zaštite na njima: „Imamo mogućnost zaštite na društvenim mrežama u smislu da bi svaka osoba trebala zaštititi osobne podatke i razmisliti koju će sliku podijeliti s drugima na društvenim mrežama.“⁵⁷ U ovom je citatu navedena mogućnost izbora na društvenim

---

⁵⁴ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Die andere schlechte Seite betrifft Kinder. Kinder, die ständig in sozialen Medien sind, sorgen sich mehr um ihr Telefon als um die Freundschaften zu ihren Freunden. Sie bleiben lieber zu Hause und schauen den Bildschirm, als mit Freunden auszugehen.“

⁵⁵ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Gegen die Nutzung der sozialen Netzwerke spricht die Suchtgefahr. Wie schon erwähnt, die Jugendlichen nutzen die sozialen Netzwerke täglich mehr als zwei und halb Stunden. Deswegen rutschen viele von Jugendlichen in die Abhängigkeit. Die Nutzung von sozialen Medien kann sich noch nachteiliger auswirken, weil wer süchtig ist, wird auch eher depressiv. Möglich ist umgekehrte Situation, depressives Kind zieht sich stärker in die digitale Welt ein und wird eher süchtig.“

⁵⁶ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Für die Nutzung der sozialen Medien spricht die Tatsache, dass die Mehrheit von Jugendlichen soziale Netzwerke nutzen. Wenn man zu diesen Nutzern nicht gehört, kann man oft nicht mitreden und wird man oft ein Außenseiter.“

⁵⁷ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Es gibt auch Möglichkeiten, um sich in sozialen Netzwerken zu schützen. Man sollte seine Privatsphäre immer schützen und sich die Frage stellen, welches Bild man posten will.“

mrežama, koja je u prethodno navedenom argumentu u potpunosti ograničena. Nudi se mogućnost zaštite osobnih podataka, no mogućnost izbora u korištenju društvenih mreža samo je prividna. To znači da nekorištenje društvenih mreža može rezultirati promjenom statusa u društvu.

Gotovo su svi učenici u zaključku sastavka imali izjave poput ove, što je pokazatelj da smo pobudili interes za razmišljanje o društvenim mrežama: „*Društvene mreže imaju prednosti i mana, sve ovisi o tome kako na njih gledamo te kako o njima razmišljamo.*“⁵⁸

Tijekom prvih aktivnosti na osmišljenim satima učenici su svojim izjavama pokazali da društvene mreže smatraju većinom pozitivnom karakteristikom današnjeg svijeta. Nakon izvedbe osmišljena tri sata te stvaranja sastavka, smatramo da smo ih dodatno potakli na razmišljanje o društvenim mrežama. Iako je većina učenika u sastavcima zaključila da društvene mreže imaju više prednosti nego mana, trebali su o njima detaljno razmisliti te svejedno navesti po dvije prednosti i dvije mane u sastavcima.⁵⁹ Smatramo da su se usredotočili na navođenje činjenica o društvenim mrežama koje su im od prije bile poznate. Dobar dio učenika nije uzimao u obzir karakteristike tekuće modernosti obrađene na održanim satima. Razlog tome mogao bi biti činjenica da su učenici sastavke pisali za domaću zadaću, zbog čega nisu imali priliku postavljati dodatna pitanja vezana za pojašnjenje zadatka. Također je bitno naglasiti da učenici koji su sudjelovali u istraživanju imaju ustrojene i gotove modele rada i komunikacije koje mi trebamo poštivati. Pisanje domaće zadaće uglavnom se u redovnoj nastavi temelji na sažimanju gradiva obrađenog na satu pa su zato učenici većinom i navodili primjere koje smo s njima obradili na satu. Smatramo da bi domaća zadaća u obliku produljenog učenja bila učinkovitija od pisanja ovakvog sastavka jer bi učenici imali priliku samostalnog pronalaska informacija vezanih za sadržaj, kao i učenja novih vještina tijekom samog traženja informacija. Svakako je bitno naglasiti i da bi same aktivnosti bile učinkovitije da su svi učenici bili prisutni na nastavi, no također je bitno imati na umu da je redovna nastava u srednjoj školi nepredvidiva te da je ovakve situacije korisno isplanirati

---

⁵⁸ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „*Meiner Meinung nach, soziale Netzwerke haben verschiedene schlechte aber auch gute Seite, es hängt davon ab, wie wir darauf schauen und darüber nachdenken.*“

⁵⁹ Dodatni citati koji potkrijepljuju navedene argumente nalaze se u prilogu diplomskog rada.

unaprijed, odnosno osmisлити aktivnosti koje je moguće prilagoditi uvjetima na nastavnom satu, kao što smo mi i učinili.

Osmišljena tri nastavna sata u potpunosti smo izveli na njemačkom jeziku, uzevši u obzir svu komunikaciju tijekom sata i sve materijale korištene na nastavi. Učenicima je stalni kontakt na njemačkom jeziku u određenim trenucima predstavljao izazov, no ni u kojem trenu on nije bio razlog smanjenog angažmana učenika u nekim aktivnostima. Prilagođavanjem aktivnosti učenicima različitih razina znanja njemačkog jezika uspjeli smo sve učenike uključiti u nastavu. Dinamičnom provedbom raznolikih aktivnosti motivirali smo sve učenike na sudjelovanje u nastavi. Aktivno sudjelovanje učenika u aktivnostima i pisanje sastavaka u kojima su izrazili svoje stavove pokazatelji su pobuđenosti interesa učenika za temu društvenih mreža, čime je polazna hipoteza ovog rada potvrđena.

4. Ograničenja rada

Željeli bismo istaknuti da je uzorak ovog istraživanja namjerno odabran i kao takav nereprezentativan. Postupak istraživanja nismo imali priliku ponoviti pred istom ili sličnom populacijom jer smo istraživanje proveli jednokratno. Bitno je naglasiti da se na temelju takvog uzorka i provedenog istraživanja zaključci istraživanja ne mogu primijeniti na cjelokupnu populaciju učenika srednjih škola. Longitudinalnim istraživanjem kojem bi pratili iste sudionike kroz određen vremenski period dobili bi pouzdanije informacije o ovakvoj vrsti integrativnog koncepta u nastavi. Rezultati istraživanja mogli bi se primijeniti na širu populaciju učenika i u slučaju da se postupak budućih istraživanja višekratno provede na sličnoj populaciji učenika u različitim srednjim školama.

5. Zaključak

Ovim smo istraživanjem i diplomskim radom željeli pridonijeti otvaranju novih perspektiva i mogućnosti u odgoju i obrazovanju. Vođeni činjenicom da je poučavanje kroz više kanala bolje, trajnije i učinkovitije, odlučili smo uključiti raznovrsne nastavne oblike, metode i postupke. Smišljanjem aktivnosti koje smo proveli u tri nastavna sata pokazali smo da je nastavu Njemačkog jezika moguće upotrijebiti sociološkim temama poput teme društvenih mreža. U osmišljenim smo aktivnostima primijenili rad na tekstu, čitanje, raspravu te argumentaciju stavova kako bi učenici imali priliku što više međusobno komunicirati, razmjenjivati materijale i biti kreativniji. Time se postiže veći interes za sam njemački jezik i sociologiju. Uvode se aktualni i relevantni pojmovi na

njemačkom jeziku koje učenici imaju priliku koristiti i u svakodnevnom životu. Na taj način produbljuju znanje vokabulara te istovremeno ponavljaju gramatiku. Obradom socioloških tema u nastavi Njemačkog jezika učenici imaju priliku susresti se sa sociološkim pojmovima na drugačiji način od načina na koji se oni obrađuju u redovnoj nastavi Sociologije. Ukoliko su spomenuti pojmovi učenicima od prije poznati, na ovaj ih način imaju priliku ponoviti ili dodatno istražiti kako bi produbili znanje o njima. Obrada socioloških pojmova u nastavi Njemačkog jezika rezultira i boljim povezivanjem obrađenih pojmova s ostatkom sociološkog gradiva. Učenicima se otvaraju mogućnosti upoznavanja s pojmovima povezanim s društvom, koji su upravo zbog njihove prirode postojanja aktualni i relevantni za njihov život. Također je bitno istaknuti da su provedbom ovakve integrativne nastave učenicima prenesena određena znanja, potaknuto je razvijanje njihovog kritičkog i stvaralačkog mišljenja, kao i pozitivnih uvjerenja i stavova na razini društvenih i osobnih vrijednosti svakog učenika, čime su ispunjeni odgojno-obrazovni ciljevi nastave.

Učenje i poučavanje koje se odvija kroz više kanala podrazumijeva češće ponavljanje obrađenog sadržaja. Učestalo ponavljanje pojmova predstavlja intenzivnije vježbanje tih istih pojmova, iz čega proizlazi da je takvo učenje i poučavanje bolje i trajnije.

Smatramo da smo provedbom istraživanja, njegovom analizom i pisanjem ovog diplomskog rada uspjeli pokazati kako spajanje različitih disciplina u redovnoj nastavi srednje škole može imati pozitivne učinke na učenike i njihovo obrazovanje.

6. Literatura

1. Bauman, Z. (2013) *Flüchtige Moderne*. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
2. Bauman, Z. (2011) *Tekuća modernost*. Zagreb: Naklada Pelago.
3. Becker, L. (2018) So süchtig machen Whatsapp, Instagram und Co. *Frankfurter Allgemeine*. URL: <https://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/digitec/whatsapp-instagram-und-co-so-suechtig-machen-soziale-netzwerke-15473257.html> (1.12.2019)
4. Bognar, L. (2000) Kvalitativni pristup istraživanju odgojno-obrazovnog procesa. *Didaktični in metodični vidiki nadaljnega razvoja izobraževanja*. URL: https://ladislav-bognar.net/sites/default/files/Istra%C5%BEivanje%20odg-obr_procesa.pdf (5.2.2020.)
5. Buhlmann, R., Fearn, A. (2017) *Handbuch des fach- und berufsbezogenen Deutschunterrichts DaF, DaZ, CLIL*. Deutschland: Frank & Timme.
6. Ditze, S.A., Halbach, A. (Hrsg.) (2009). *Bilingualer Sachfachunterricht (CLIL) im Kontext von Sprache, Kultur und Multirealität*. Frankfurt am Main: Peter Land GmbH.
7. *Duden*. URL: <https://www.duden.de/> (30.11.2019.)
8. Fanuko, N. (2008). *Sociologija: udžbenik za gimnazije*. Zagreb: Profil.
9. Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen für Sprachen. URL: <http://www.europaeischer-referenzrahmen.de/> (1.12.2019)
10. Haataja, K., Wicke R.-E. (2015). *Sprache und Fach. Integriertes Lernen in der Zielsprache Deutsch*. München: Hueber Verlag.
11. Hallet, W. (2010). *Handbuch Fremdsprachendidaktik*. Seelze-Velber: Klett Kallmeyer.
12. Halmi, A. (1996). *Kvalitativna metodologija u društvenim znanostima*. Samobor: A.G. Matoš d.d.
13. *Hrvatska enciklopedija*. URL: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44619> (24.2.2020.)
14. Kyriacou, C. (2001). *Temeljna nastavna umijeća*. Zagreb: Educa.
15. Lončar, M. (2009) *Postmoderno istraživanje u suvremenoj sociologiji*. Doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet.
16. Maleš, D. (1987). Monodisciplinarnost, interdisciplinarnost i transdisciplinarnost u proučavanju odgoja i obrazovanja. *Istraživanja odgoja i obrazovanja*, 7 (1-138): 99-107.

17. Marsh, D. (1994). *Bilingual Education & Content and Language Integrated Learning*. International Association for Cross-cultural Communication, Language Teaching in the Member States of the European Union (Lingua) University of Sorbonne. Paris.
18. Marsh, D. et al. (2001). *Integrating Competencies for Working Life*. UNICOM: Jyväskylä.
19. Marsh, D. & Langé, G. (2000). *Using Languages to Learn and Learning to Use Languages*. TIE-CLIL: Jyväskylä & Milan.
20. *Nacionalni kurikulum za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje* (2017). Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja.
21. *Nacionalni okvirni kurikulum* (2011). Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja.
22. *Nastavni program za njemački jezik* (2015). Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.
23. Patton, M.Q. (1990) *Qualitative Evaluation and Research Methods*. New Delhi: SAGE Publications India Pvt Ltd.
24. Poore, M. (2014) *Studying and Researching with Social Media*. New Delhi: SAGE Publications India Pvt Ltd.
25. *Program za Njemačku jezičnu diplomu*. Zagreb: Njemačko veleposlanstvo u Zagrebu. URL: <https://zagreb.diplo.de/hr-hr/themen/kultur/dsd/2099826> (19.2.2020.)
26. *Projekt hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21. stoljeće* (2002). Zagreb: Ministarstvo prosvjete i športa.
27. Stangl, W. (2019). Stichwort: 'Entwicklungsaufgabe'. Online Lexikon für Psychologie und Pädagogik. URL: <https://lexikon.stangl.eu/3896/entwicklungsaufgabe/> (30.11.2019.)
28. Storch, G. (2008). *Deutsch als Fremdsprache: Eine Didaktik. Theoretische Grundlagen und praktische Unterrichtsgestaltung*. München: Wilhelm Fink Verlag.
29. Šeparović, Z., Jušić, B. (1982). *Interdisciplinarnost znanosti, obrazovanja i inovacija*. Zagreb: RO „ZAGREB“.
30. Terhart, E. (2000). *Lehr-Lern-Methoden: Eine Einführung in Probleme der methodischen Organisation von Lehren und Lernen*. Weinheim und München: Juventa Verlag.

31. Wagner, A.C. (1982). *Schülerzentrierter Unterricht*. München:
Urban&Schwarzenberg.
32. Zamut, M. (2015) Soziale Medien – Fluch oder Segen? Vor- und Nachteile von
Facebook, Twitter und Co. *Grünschnabel*. URL:
[http://www.gruenschnabel.at/nachhaltig-leben/konsumverhalten/soziale-medien-
%E2%80%93-fluch-oder-segen-vor-und-nachteile-von-facebook-twitter-und-co/](http://www.gruenschnabel.at/nachhaltig-leben/konsumverhalten/soziale-medien-%E2%80%93-fluch-oder-segen-vor-und-nachteile-von-facebook-twitter-und-co/)
(1.12.2019)

7. Prilozi

7.1 Suglasnost ravnateljice

Poštovani,

molimo Vas da odobrite provođenje istraživanja u kojem bi sudjelovali učenici Vaše škole. Istraživanje se provodi za potrebe izrade diplomskog rada *Ivona Cerovac*, studentice sociologije i germanistike Filozofskog fakulteta u Zagrebu, pod mentorstvom *dr.sc. Zvonimira Bošnjaka*. Diplomski rad nosi naslov „*Društvene mreže kao nastavni sadržaj u poučavanju njemačkog jezika i sociologije*“. Ima znanstveni karakter i u njemu će kao istraživač sudjelovati studentica *Ivona Cerovac*.

Istraživanje nema cilj analizirati obrazovne metode koje se koriste u XXVIII. gimnaziji, niti će se u interpretaciji rezultata isticati da je riječ o XXVIII. gimnaziji, već će se usredotočiti na analizu održanih nastavnih sati s temom društvenih mreža, kao i na analizu uspješnosti usvajanja obrađene nastavne teme.

U Vašoj školi planiran je uzorak od 16 učenika (učenici 3. razreda koji pohađaju DSD nastavu). Istraživanje uključuje izvođenje specifične metodičke prakse i vrednovanje iste kroz analizu uključenosti učenika na nastavi i analizu pisanog uratka kao domaće zadaće. Potrebno je naglasiti da će se podaci, osim za izradu diplomskog rada, koristiti i za objavu potencijalnih znanstvenih ili stručnih publikacija, kao što su članci.

Istraživanje i obveze istraživača su usklađene s pravilima etičnosti istraživanja. U skladu s tim, prikupit ćemo informirani pristanak učenika i njihovih roditelja.

Zahvaljujemo Vam na susretljivosti.

S poštovanjem,

dr. sc. Zvonimir Bošnjak

*****

SUGLASNOST RAVNATELJICE
za provođenje istraživanja u školi

Molimo Vas suglasnost za provođenje istraživanja za potrebe diplomskog rada *Ivone Cerovac* na temu „*Društvene mreže kao nastavni sadržaj u poučavanju njemačkog jezika i sociologije*“.

„Svojim potpisom izražavam svoj pristanak za provođenje istraživanja i potvrđujem da sam informirana o istraživanju, da su istraživači obvezni pridržavati se pravila etičnosti istraživanja i da su dužni zaštititi tajnost podataka.“

Ravnateljica: _____

_____
(vlastoručni potpis)

U Zagrebu _____

7.2 Suglasnost roditelja

Poštovani roditelji!

Za potrebe diplomskog rada studentica sociologije i germanistike *Ivona Cerovac* provodi istraživanje na temu „*Društvene mreže kao nastavni sadržaj u poučavanju njemačkog jezika i sociologije*„. Cilj ovog istraživanja je vrednovati obradu teme društvenih mreža na njemačkom jeziku, čime bi se zaključilo o kvaliteti takvog oblika nastave te započeti raspravu među nastavnicima njemačkog, ali i ostalih jezika i sociologije, o mogućnostima uvođenja ove, ali i sličnih tema u srednje škole.

Sukladno pravilima etičnosti istraživanja podaci dobiveni u ovom istraživanju bit će strogo povjerljivi i anonimni. Svi izvještaji nastali na temelju ovog istraživanja koristit će rezultate koji govore o grupi djece ove dobi općenito (nigdje se neće navoditi rezultati pojedinačnog sudionika). Potrebno je naglasiti da će se podaci, osim za izradu diplomskog rada, koristiti i za objavu potencijalnih znanstvenih ili stručnih publikacija, kao što su članci.

Dozvolu za ispitivanje dobili smo od ravnateljice škole, a u skladu s pravilima etičnosti istraživanja, prije ispitivanja željeli smo Vas kao roditelje obavijestiti o istraživanju i zatražiti Vašu suglasnost.

Također ćemo Vašoj djeci pobliže objasniti svrhu ispitivanja, odgovoriti na njihova pitanja, te ih zamoliti za njihov pristanak za sudjelovanje u istraživanju. Nakon održanih nastavnih sati analiza pisanih uradaka koje će Vaša djeca dobiti za domaću zadaću obaviti će se samo na radovima onih učenika koji su pristali sudjelovati.

Ukoliko imate ikakva pitanja možete kontaktirati studenticu Ivonu Cerovac na slijedeći telefonski broj 091/971-5536.

Aktivnosti predviđene planom istraživanja odobrilo je Povjerenstvo za prosudbu etičnosti istraživanja Odsjeka za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Ukoliko imate neke pritužbe na provedeni postupak, molimo da se obratite studentici na e-mail adresu icerovac@ffzg.hr ili njenom mentoru na zvonimir.bosnjak@skole.hr.

*****

SUGLASNOST

Suglasan sam da moje dijete _____

(prezime i ime, razred)

sudjeluje u istraživanju, uz pridržavanje pravila etičnosti istraživanja i uz zaštitu tajnosti podataka (molim, zaokružite DA ukoliko ste suglasni da dijete sudjeluje u istraživanju, a NE ukoliko to ne želite).

DA   **NE**

_____
(potpis roditelja)

U Zagrebu _____

7.3 Dodatni citati iz ueničkih sastavaka koji potkrjepljuju argumente za i protiv korištenja društvenih mreža.

Nove mogućnosti koje društvene mreže nude:

„Pozitivno je i to što na društvenim mrežama imamo mogućnost upoznavanja novih ljudi.“⁶⁰

„Društvene mreže jako mi pomažu u svakodnevici. Pomoću njih mogu biti u stalnom kontaktu s prijateljima te učiti nove informacije, poput pronalaska novih mjesta za razonodu i odmor. Također imam priliku upoznati nove ljude i njihove kulture.“⁶¹

„Druga prednost društvenih mreža odnosi se na odrasle koji imaju priliku putem društvenih mreža osmisliti vlastitu marku te ju promovirati zajedno s ostalim markama.“⁶²

Negativne strane društvenih mreža:

„Negativna je strana društvenih mreža „cyber-mobbing“ i „cyber-bullying“. Velik je problem što se puno ljudi na internetu u današnje vrijeme diskriminira.“⁶³

„Djeca su od malena povezana na neki od načina s internetom, što može imati negativne posljedice.“⁶⁴

---

⁶⁰ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Man kann auch durch Facebook, Instagram usw. neue Leute kennenlernen.“

⁶¹ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Soziale Netzwerke helfen mir sehr im Alltagsleben. Ich kann immer „im Touch“ mit meine Freunde bleiben. Ich kann neue Informationen lernen. Zum Beispiel, ich kann neue Orte wie ein Ort für Abhängen oder Ausruhen entdecken. Außerdem, kann ich neue Leute und ihre Kulturen kennenlernen.“

⁶² Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Die zweite Vorteile bezieht sich auf Erwachsene. Hier geht es darum, eine eigene Marke aufzubauen und sich selbst oder andere kleine Marken über soziale Medien zu promovieren.“

⁶³ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Ein Nachteil der sozialen Netzwerke ist Cyber Mobbing und Cyber Bullying. Heute werden viele Menschen diskriminiert im Internet, was ein großes Problem ist.“

⁶⁴ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: „Kinder sind schon in jungen Jahren mit dem Internet verbunden, was negativ auswirken kann.“

„Na internetu se nalazi mnoštvo ljudi i važno je biti oprezan i obratiti pažnju na činjenice s kime razgovaramo i koje internetske stranice posjećujemo.“⁶⁵

„Na internetu se lako može upasti u nečiji profil i ukrasti nečije osobne podatke.“⁶⁶

„Redovito upotrebljavam društvene mreže, no pokušavam smanjiti korištenje društvenih mreža.“⁶⁷

---

⁶⁵ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: *„Im Internet gibt es eine Vielzahl von Menschen und es ist wichtig, vorsichtig zu sein, mit wem wir sprechen und welche Seite wir besuchen.“*

⁶⁶ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: *„Eine Person kann leicht ein Profil im Internet hacken und jemandem persönliche Daten stehlen.“*

⁶⁷ Originalni citat na njemačkom jeziku glasi: *„Ich benutze soziale Netzwerke regelmäßig und ich versuche den Verbrauch zu reduzieren.“*

7.4 Pripreda za izvodenje nastavnih sati na njemačkom jeziku

Lernphasen Dauer Feinziele	Interaktion: Schüler- und Lehrer-Aktivitäten Stoff	Sozialform Medien Material	Didaktischer Kommentar
<p>Einstieg 10 Minuten</p> <p>Die SuS können Begriffe anhand von Assoziationen erraten.</p>	<p>Die LP begrüßt die SuS, teilt sie in drei gleich große Gruppen ein und gibt Anweisungen zum Assoziationsspiel. Sie sollen Begriffe anhand von Assoziationen erraten. Die Gruppe, die den Hauptbegriff errät, gewinnt.</p>	<p>Unterrichtsgespräch</p> <p>Assoziationsspiel</p> <p>Computer</p>	<p>Das Wettbewerbsklima motiviert die SuS, sich am Assoziationsspiel zu beteiligen.</p>
<p>Hauptteil 10 Minuten</p> <p>Die SuS sind in der Lage, sich den Unterschied zwischen der festen Moderne und der gegenwärtigen Zeit aufgrund der gehörten Beispiele vorzustellen.</p>	<p>Die LP sagt „Bevor wir beginnen, sollen wir erstmals das ganze Bild betrachten, und die größten Epochen in unserer Gesellschaftsgeschichte erklären. Jetzt werde ich euch nur ein paar Eigenschaften der festen Moderne zeigen, so dass ihr später Eigenschaften der flüchtigen Moderne besser begreifen könnt.“ Die LP nennt ein paar Beispiele, bzw. Situationen, aus denen die SuS den besten Eindruck über die feste Moderne bekommen. („Früher gab es viele massive Fabriken, die bestimmte Waren und Güter produzierten, heute gibt es nicht so viele Fabriken, sondern man beschäftigt sich meistens mit der kulturellen Produktion bzw. mit Tourismus, Wellness, Mode, Küche oder Musik. Ein anderes Beispiel ist, dass früher die Lebensweisen aller Menschen ähnlich waren und alle Sachen in ihren Leben bestimmt waren, dass heißt, man fühlte sich gut, wenn man wusste, dass das eigene Leben wie das Leben der Anderen ist. Gleichzeitig konnte man Arbeit sehr leicht und schnell finden und man übte diese Arbeit bis zum Lebensende aus. Heute ist das ganz anders. Arbeit zu finden ist heute nicht nur sehr komplex, sondern auch ermüdend. Die Menschen streben nach Einzigartigkeit und nach ständigen Unterschieden in ihren Leben. Weiterhin war das Leben früher einerseits sehr organisiert und vorhersehbar, bzw. man hielt die Reihenfolge der Lebensereignisse ein, dass heißt, dass man sich ausbildete, eine gute Arbeit fand, eine Familie gründete und ein Haus baute. Heute ist das Leben hingegen durch eine</p>	<p>Frontalunterricht</p> <p>Venn-Diagramm</p> <p>Tafel, Kreide</p>	<p>Die SuS haben die Möglichkeit, die Eigenschaften der festen Moderne besser zu begreifen, wenn sie induktiv lernen.</p>

	<p>gewisse Unordnung gekennzeichnet und man weiß nie genau, was im Leben passieren wird.)</p> <p>Die LP zeichnet ein Venn-Diagramm an die Tafel und füllt es mit den wichtigsten Eigenschaften der festen Moderne in der Form von Nominalisierungen aus.</p>		
<p>20 Minuten</p> <p>Die SuS sind in der Lage, die Schlüsselbegriffe eines Textes zu identifizieren und ein Plakat zu erstellen.</p>	<p>Die LP teilt die SuS in vier Gruppen ein. Alle SuS, die Teil der ersten Gruppe werden, bekommen die Nummer eins, alle SuS, die Teil der zweiten Gruppe werden, bekommen die Nummer zwei, usw. Jede Gruppe bekommt einen Teil des Textes. Ihre Aufgabe ist, den Text zu lesen, Schlüsselbegriffe bzw. Eigenschaften der flüchtigen Moderne zu isolieren und diese in Form einer Zeichnung, eines Bildes oder als Textauszug auf einem Plakat zu zeigen. Dafür haben sie 20 Minuten Zeit. Das fertige Plakat kleben sie in eine Ecke des Klassenzimmers.</p>	<p>Gruppenarbeit</p> <p>Text</p> <p>Plakat</p>	<p>Die SuS haben die Möglichkeit, über den Text zu diskutieren und sich zu einigen, welche Informationen sie auf dem Plakat präsentieren wollen.</p> <p>Sie können ihre Kreativität ausdrücken und zeigen, welche Begriffe sie am wichtigsten finden. Sie wiederholen das gelernte Vokabular und haben gleichzeitig Spaß.</p> <p>Sie erarbeiten die Texte in ihrem eigenen Tempo, während die Atmosphäre locker ist.</p>
<p>10 Minuten</p> <p>Die SuS können das selbst erstellte Plakat präsentieren und alle Begriffe von diesem Plakat erklären.</p>	<p>Nachdem jede Gruppe ein Plakat angefertigt hat, bilden die SuS vier neue Gruppen auf die Art und Weise, dass es in jeder Gruppe nur ein Mitglied aus der ursprünglichen Gruppe gibt. In diesen neuen Gruppen gehen sie umher und betrachten die Plakate. Das Mitglied, das an der Herstellung des Plakats in der ursprünglichen Gruppe beteiligt war, erklärt alle Informationen bzw. Schlüsselbegriffe vom Plakat mit eigenen Worten. Der Spaziergang dauert circa 10 Minuten.</p>	<p>Klassenspaziergang</p> <p>Plakat</p>	<p>Jede Schülerin oder jeder Schüler hat die Möglichkeit, die bearbeiteten Eigenschaften der flüchtigen Moderne auf ihre/seine individuelle Art und Weise mündlich zu präsentieren.</p> <p>Wenn in einer Gruppe eine oder mehrere Personen aus den ursprünglichen Gruppen fehlen, betrachten die SuS die</p>

			angefertigten Plakate alleine und versuchen die dargestellten Schlüsselbegriffe zu identifizieren.
10 Minuten Die SuS können das Venn-Diagramm mit den Eigenschaften der flüchtigen Moderne ausfüllen.	Danach kehren die SuS in die ursprünglichen Gruppen zurück. Sie besprechen die bearbeiteten Eigenschaften der flüchtigen Moderne und füllen das Venn-Diagramm in ihren Heften mit den Eigenschaften der flüchtigen Moderne aus. Gleichzeitig versuchen sie festzustellen, ob soziale Netzwerke zu der festen oder flüchtigen Moderne gehören.	Gruppenarbeit Venn-Diagramm Heft, Bleistift	Sie haben die Möglichkeit, über die Texte zu diskutieren und ihre Einstellungen zu den Texten zu besprechen. Die SuS wiederholen die meist gebrauchten Substantive mit den Artikeln im Laufe der ganzen Aktivität und merken sich unbewusst diejenigen, die sie nicht gekannt haben.
10 Minuten Die SuS können zu den bearbeiteten Eigenschaften der flüchtigen Moderne sowie zur Zukunft der Gesellschaft in Bezug auf soziale Netzwerke Stellung nehmen.	Die SuS und LP kommentieren die Schlussfolgerungen, bzw. sie sprechen miteinander über die bearbeiteten Eigenschaften der flüchtigen Moderne. Die LP fragt die SuS, wie die Zukunft unserer Gesellschaft, die diese flüchtige Moderne charakterisiert, aussehen kann.	Unterrichtsgespräch	Die SuS haben die Möglichkeit, ihre eigene Meinung auszudrücken.
Schlussteil 10 Minuten Die SuS können den Text begreifen und die wichtigsten Informationen aus dem Text notieren.	Die SuS arbeiten im Paar. Sie bekommen einen Zeitungsartikel mit einem Wörterverzeichnis. Die SuS sollen sich zu zweit Notizen mit den wichtigsten Informationen machen. Die Notizen sollten die SuS auf ein extra Blatt Papier stichwortartig aufschreiben, sodass sie nur das Blatt bei der mündlichen Wiedergabe benutzen. Dafür haben sie zehn Minuten Zeit. Die LP erklärt die nächste Aufgabe. Die SuS sollen den Zeitungsartikel aufgrund dieser Notizen mündlich zusammenfassen.	Partnerarbeit Zeitungsartikel Papierblatt Notizen	Die SuS führen diese Aktivität leichter und effektiver zu zweit als einzeln durch. Sie erweitern ihren Wortschatz mit den neuen Wörtern. Das Wörterverzeichnis erleichtert das Textverständnis und spart Zeit.

<p>10 Minuten</p> <p>Die SuS sind in der Lage, die wichtigsten Informationen aus einem Text zusammenzufassen.</p>	<p>Nachdem sie den ganzen Artikel erarbeitet haben, fassen 3 Paare nur den einen erhaltenen Teil des Artikels mündlich zusammen.</p>	<p>Partnerarbeit</p> <p>Papierblatt mit Notizen</p> <p>mündliche Zusammenfassung</p>	<p>Die SuS berichten über den gelesenen Text und wiederholen auf diese Weise die Redemittel zur mündlichen Zusammenfassung.</p>
<p>Einstieg</p> <p>10 Minuten</p> <p>Sie können eine mentale Mappe zeichnen und Nominalisierungen in diese eintragen.</p>	<p>Die LP begrüßt die SuS und wiederholt das Thema des vom letzten Mal gelesenen Zeitungsartikels. Die LP schreibt die wichtigsten Informationen in der Form von Nominalisierungen in eine mentale Mappe an die Tafel.</p>	<p>Unterrichtsgespräch</p> <p>Mentale Mappe</p> <p>Tafel, Kreide</p>	<p>Sie wiederholen Schlüsselbegriffe aus dem Zeitungsartikel in der Form von Nominalisierungen. Auf diese Art und Weise üben sie nicht nur die mündliche Wiedergabe des Textes, sondern auch die Nominalisierungstechnik.</p>
<p>Hauptteil</p> <p>7 Minuten</p> <p>Die SuS können Begriffe den zutreffenden Erklärungen zuordnen.</p>	<p>Die LP teilt Arbeitsblätter mit den Vokabelübungen aus. Die SuS sollen die Begriffe mit den entsprechenden Erklärungen verbinden. Die Begriffe sind nämlich Vorteile und Nachteile, bzw. Nutzen und Risiken der sozialen Netzwerke. Dafür haben sie 5 Minuten Zeit. Nachdem sie die Aufgaben allein gelöst haben, kontrollieren sie ihre Lösungen im Plenum.</p>	<p>Einzelarbeit</p> <p>Unterrichtsgespräch</p> <p>Arbeitsblatt</p>	<p>Mit diesem aktuellen Thema erweitern die SuS ihren Wortschatz, den sie im Alltag gebrauchen können. (das Prinzip der Handlungsorientierung)</p> <p>Die Vorteile und Nachteile sind getrennt, bzw. sie sind nicht auf dem Arbeitsblatt gruppiert, so dass die SuS später diskutieren können, was bestimmt ein Vorteil und was ein Nachteil sein kann.</p>
<p>8 Minuten</p> <p>Die SuS können zu den Angaben Stellung nehmen.</p>	<p>Die LP klebt ein Klebeband auf den Boden. Das Klebeband stellt eine Werteachse dar. Die LP erklärt ein paar Angaben, die mit den bearbeiteten Eigenschaften der flüchtigen Moderne verbunden sind (z.B. „Soziale Netzwerke haben den Alltag der Menschen verändert.“, „Soziale Netzwerke ermöglichen uns, viele Kontakte mit unterschiedlichen Menschen zu knüpfen.“, „Ich fühle mich gut, wenn ich soziale Netzwerke benutze.“, „Es ist sehr gefährlich, eine virtuelle</p>	<p>Einzelarbeit</p> <p>Unterrichtsgespräch</p> <p>Werteachse</p> <p>Klebeband</p>	<p>Die SuS haben die Möglichkeit, ihre Einstellung zu zeigen.</p>

	<p>Identität zu haben.“, „Wenn ich soziale Netzwerke benutze, habe ich den Eindruck, dass mich jemand ständig beobachtet.“, „Ich habe Angst davor, dass jemand meine persönlichen Daten missbraucht.“). Die SuS sollen sich in die Werteachse stellen, abhängig davon, ob sie der gehörten Angabe zustimmen oder nicht zustimmen. Das heißt, wenn man sich auf die linke Seite der Werteachse stellt, stimmt man der gehörten Angabe völlig zu. Wenn man sich auf die rechte Seite der Werteachse stellt, ist man mit der gehörten Angabe nicht einverstanden. Wenn man sich in die Mitte der Werteachse stellt, stimmt man der Angabe gleichermaßen zu und ist damit nicht einverstanden.</p>		
<p>10 Minuten</p> <p>Die SuS sind in der Lage, Beispiele aus ihrem Leben zu nennen und sie zu begründen.</p>	<p>Die LP fragt die SuS, ob sie noch einige Vorteile und Nachteile der sozialen Netzwerke nennen können, in Bezug auf die Eigenschaften der flüchtigen Moderne („Erinnert euch daran, was wir am Anfang dieser Stunde gemacht haben. Worin seht ihr die Vorteile oder die Nachteile der sozialen Netzwerke in Verbindung mit der flüchtigen Moderne?“) Sie diskutieren miteinander. Die SuS haben jetzt die Möglichkeit, bestimmte Vorteile und Nachteile, bzw. Nutzen und Risiken mit eigenen Worten zu erklären. Die LP versucht alle SuS in das Gespräch zu integrieren.</p>	<p>Unterrichtsgespräch</p> <p>Diskussion</p>	<p>Sie können Beispiele aus ihrem Leben nennen und ihre Meinung sinnvoll vertreten.</p> <p>Das Arbeitsblatt mit den Vorteilen und Nachteilen der sozialen Netzwerke kann bei dem mündlichen Ausdruck sehr hilfreich sein.</p>
<p>Schluss</p> <p>5 Minuten</p> <p>Die SuS sind in der Lage, ihre Meinung in der Form einer begründeten Stellungnahme zu äußern.</p>	<p>Die SuS sollen einen Aufsatz mit dem Thema „Warum mag ich soziale Netzwerke (nicht)“ schreiben. Dabei sollen sie 2 Argumente dafür und 2 Argumente dagegen nennen und erklären. Sie sollen ihre Meinungen mithilfe der in der Stunde bearbeiteten Eigenschaften der flüchtigen Moderne sowie Vorteile und Nachteile der sozialen Netzwerke begründen. Sie sollen mit dem Schreiben des Aufsatzes in der Stunde anfangen und den Rest als Hausaufgabe machen. Der Aufsatz sollte zwischen 100 und 150 Wörter enthalten.</p>	<p>Einzelarbeit</p> <p>Papierblatt, Bleistift</p>	<p>Sie haben die Möglichkeit, sich schriftlich auszudrücken.</p> <p>Sie üben eine begründete Stellungnahme zu verfassen.</p>

7.5 Dodatni materijali korišteni na nastavnim satima

7.5.1 Igra asocijacija

A1	B1	C1
A2	B2	C2
A3	B3	C3
A	B	C

Teilnahme	Online - Freundschaften	Kreativität
Mitarbeit	starke Beziehungen	Internet
Online- Interaktion	Verknüpfung unterschiedlicher Persönlichkeiten	Anpassungsfähigkeit
Netzverbindung	Internetgemeins- chaft	Flexibilität
soziale Netzwerke		

7.5.2 Tekstovi korišteni u grupnom radu

1. grupa:

Man könnte den historischen Abschnitt, der sich heute seinem Ende nähert, mangels einer besseren Bezeichnung die Ära der *Werkzeuge* oder die *schwere* Moderne nennen – die „volumenverrückte Moderne“, die „Je größer, desto besser Moderne“, die „Größe ist Macht und Menge ist Erfolg Moderne“. Das war die Ära der Werkzeuge, der Hardware, die Epoche der immer größeren und unhandlicheren Maschinen. ... Das Hauptziel war die Eroberung des Raums – so viel man kriegen und halten konnte. ... Die schwere Moderne war das Zeitalter der Eroberungen. Macht und Reichtum wurzelten im Boden. ... Riesige Imperien dehnten sich in jeden Winkel der Erde aus, und nur andere Imperien von vergleichbarer Stärke und Größe konnten ihnen Einhalt gebieten. (Bauman, 2013: 136)

Glück und Abenteuer, Macht und Reichtum nahmen geographische Formen an, wurden zu „Latifundien“ – unverrückbar und nicht zu übertragen, gebunden an ihren Platz. ... Im Zeitalter der schweren Moderne bedeutete Fortschritt Wachstum und räumliche Ausdehnung. (Bauman, 2013: 137)

Wir sind heute Zeugen einer weiteren „Great Transformation“: Die menschliche Arbeit, deren sich der heutige Kapitalismus bedient, ist körperlos. ... Die körperlose Arbeit des Softwarezeitalters bindet das Kapital nicht mehr: Es ist jetzt exterritorial, flüchtig und wandelbar. Mit der körperlosen Arbeit bricht das Zeitalter des schwerelosen Kapitals an. ... Masse und Größe sind von der Soll- auf die Habenseite gewechselt. (Bauman, 2013: 144)

2. grupa:

Die routinisierten Zeitrhythmen hielten die Arbeit fest auf dem Boden, und die immobilen Fabrikanlagen mit ihren schwergewichtigen Maschinen und natürlich auch die fest verwurzelte Arbeitskraft banden das Kapital an der Ort. Weder Kapital noch Arbeit wollten oder konnten sich fortbewegen. (Bauman, 2013: 139)

Es zeigt sich hier die Irrelevanz des Raums, verkleidet als Annulierung der Zeit. Im Softwareuniversum auf Lichtgeschwindigkeit beschleunigter Daten läßt sich jeder Raum im wahrsten Sinne des Wortes „ohne Zeitverlust“ überwinden, den Unterschied zwischen „weit weg“ und „gleich hier“ gibt es nicht mehr. Der Raum bildet kein Handlungshemmnis mehr, Distanzen zählen kaum oder gar nicht. (Bauman, 2013: 140)

Während in der „festen“ Moderne ewige Dauer Motiv und Prinzip des Handelns darstellten, ist in der „flüchtigen“ Moderne diese Orientierung funktionslos. Das „Kurzfristige“ hat das „Langfristige“ abgelöst, und Unmittelbarkeit ist zum ultimativen Ideal avanciert. (Bauman, 2013: 149)

3. grupa:

Das Streben nach „Nähe zu den Quellen der Unsicherheit“ hat ein neues, enger gefaßtes Ziel – Unmittelbarkeit. Heute herrschen diejenigen, die schneller handeln und sich schneller bewegen, die der Momenthaftigkeit der Bewegung am nächsten kommen. Beherrscht hingegen werden jene, die sich nicht mit der gleichen Geschwindigkeit bewegen können, und noch deutlicher trifft es jene, die ihren Platz nicht verlassen wollen oder ihn nicht verlassen können. Herrschaft besteht in der eigenen Fähigkeit, zu verschwinden, sich zu entziehen, „woanders zu sein“ und das Recht zu haben, über die

Geschwindigkeit zu entscheiden, mit der all das passiert – während man zur gleichen Zeit den Menschen auf der anderen, der beherrschten Seite die Möglichkeit nimmt, ihre Bewegungen anzuhalten oder zu verlangsamen. Der heutige Kampf um die Herrschaft wird ausgetragen zwischen dem Armeen der Beschleunigung und der Verzögerung. (Bauman, 2013: 143)

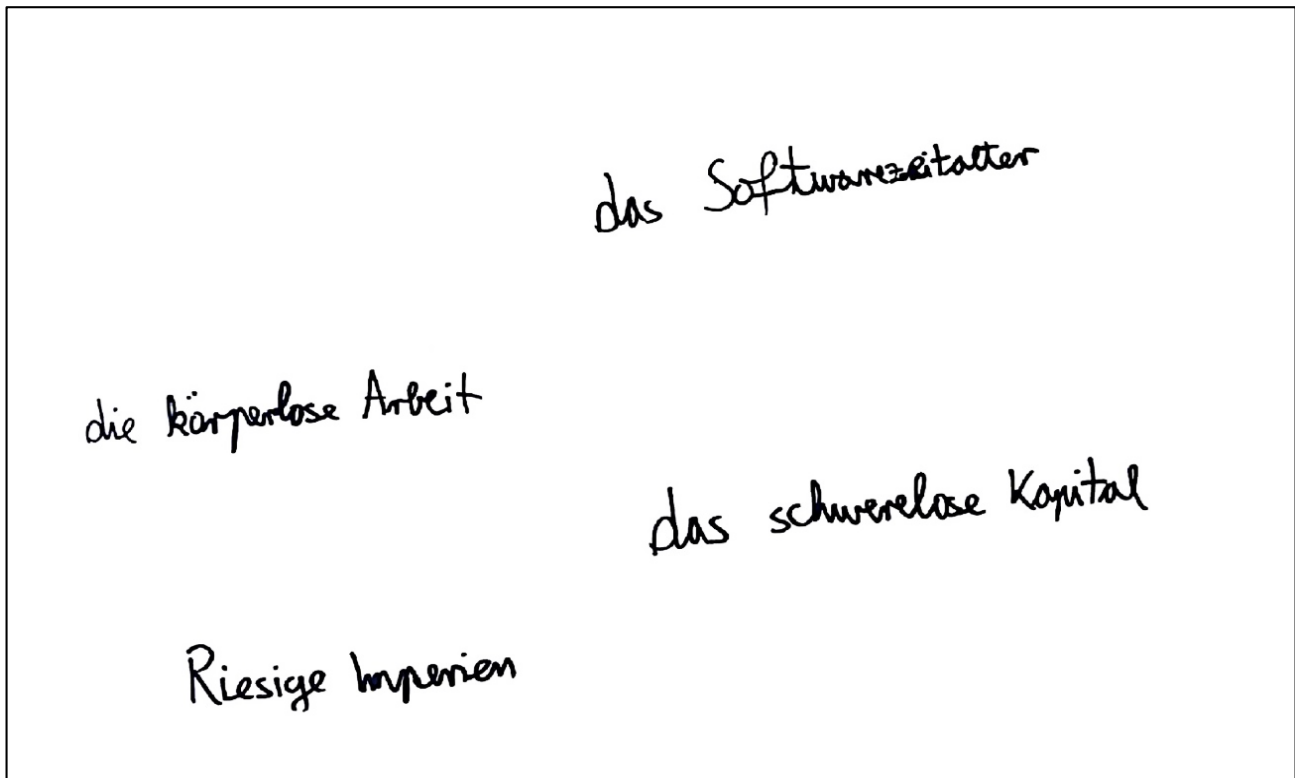
Die „solide“ Moderne war das Zeitalter des gemeinsamen Engagements. Mit der „flüchtigen“ Moderne beginnt die Epoche der Auflösung, des Ausweichens, der leichten Fluchten und hoffnungslosen Jagden. In der „flüchtigen“ Moderne sind es diejenigen, die am besten ausweichen, die ohne Ankündigung verschwinden, sich in Luft auflösen können, die die Herrschaft übernehmen. (Bauman, 2013: 144)

4. grupa:

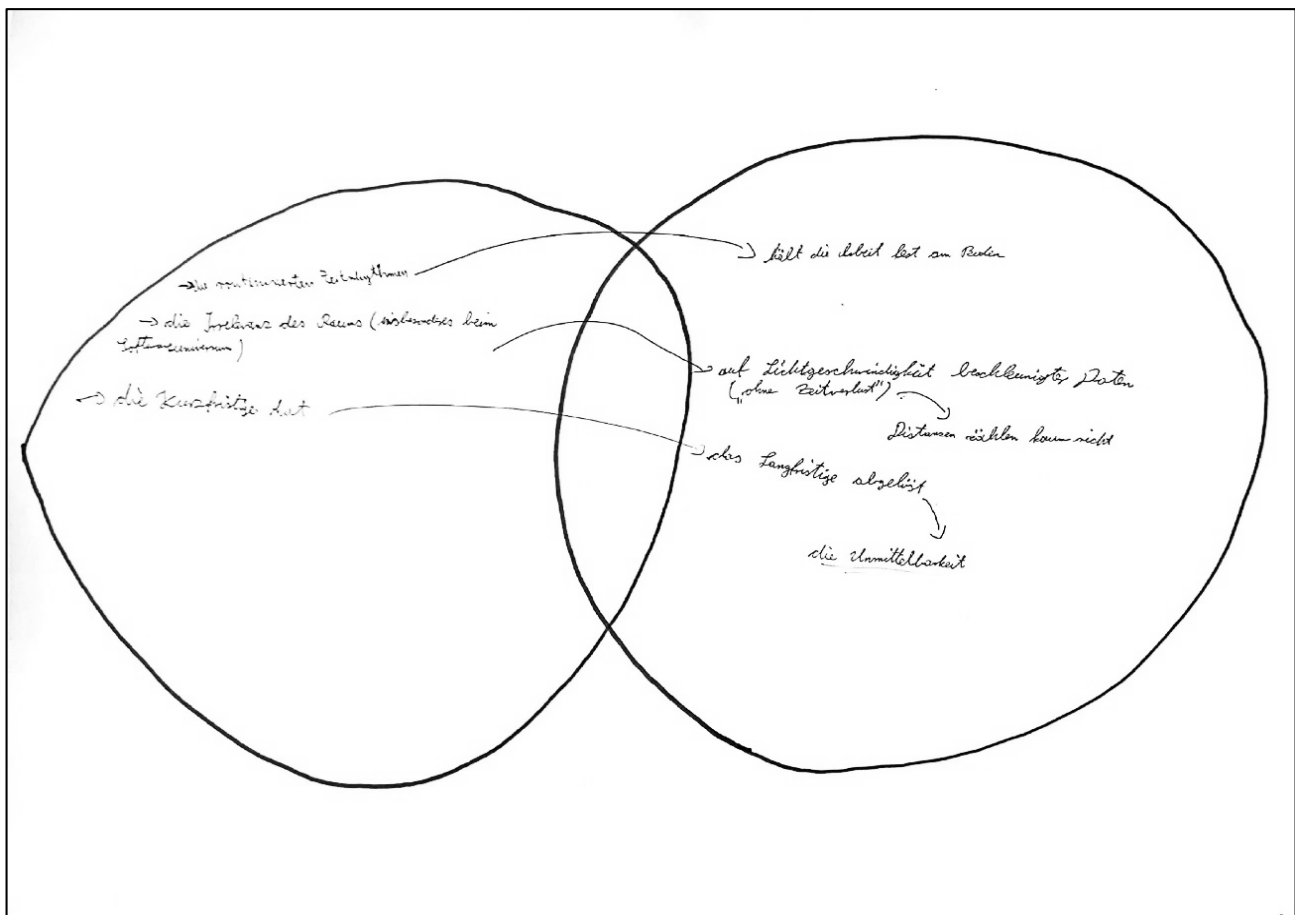
„Rational Choice“ bedeutet im Zeitalter der Unmittelbarkeit: *Verschaff' dir deine Belohnung und vermeide ihre Folgen und die Verantwortung für diese.* ... Dauerhaftigkeit wird zu Belastung, wie alles Voluminöse, Stabile und Schwere – alles, was die Bewegungsfähigkeit einschränkt. Riesige Fabriken und korpulente Körper sind out: Früher waren sie Zeichen von Macht und Einfluß ihre Besitzer. Heute deuten sie auf eine Niederlage in der nächsten Runde der Beschleunigung hin, sie sind ein Zeichen von Unfähigkeit. Die gefragten kulturellen Symbole im Zeitalter der Unmittelbarkeit sind ein schlanker, durchtrainierter und beweglicher Körper, leichte Kleidung und entsprechendes Schuhwerk, das unvermeidliche Handy (erfunden für die neuen Nomaden, die „immer in touch“ bleiben müssen), und schließlich alles, was tragbar oder wegwerfbar ist. Größe, Gewicht und vor allen Dingen Fett – im realen, wie im übertragenen Sinne -, das für Wachstum und Gewichtszunahme verantwortlich ist, teilen das Schicksal der Langlebigkeit. Sie erscheinen als Gefährdungen, vor denen man sich hüten, die man bekämpfen und von denen man sich am besten fernhalten sollte. Es ist schwer, sich eine Kultur vorzustellen, die sich gegenüber dem Unendlichen indifferent verhält und Dauerhaftigkeit meidet. Ebenso schwer ist es, sich eine Moral vorzustellen, die sich gegenüber den Folgen menschlicher Handlungen indifferent verhält. ... Die heraufziehende Unmittelbarkeit treibt Ethik und Kultur in bisher unbekanntes Gelände, wo erlernte Fähigkeiten nicht mehr weiterhelfen. (Bauman, 2013: 152)

7.5.3 Učenički plakati

1. plakat:

2. plakat:

3. plakat:

FLÜCHTIGE MODERNE

SCHNELLER
HANDELN

SCHNELLER
BEWEGEN

DIE AUFLÖSUNG

DAS AUSWEICH
DIE LEICHTE FLUCHT

4. plakat:

Eigenschaften der FLÜCHTIGEN Moderne

- o "Rational Choice" - Verschaff' dir deine Belohnung und vermeide ihre Folgen und die Verantwortung für diese.
- o Riesige Fabriken und korpulante Körper sind out
- o Heute → Unfähigkeit

- o Kulturellen Symbole im Zeitalter:
  - schlanker, durchtrainierter und beweglicher Körper, leichte Kleidung und entsprochenes Schuhwerk
  - das unvermeidliche Handy
    - ↳ "immer in touch" bleiben müssen
- o Es ist schwer, sich eine Kultur vorzustellen und eine Moral vorzustellen
- o Die heranrückende Unwissenbarkeit treibt Ethik und Kultur in bisher unbekanntes Gelände

7.5.4 Novinski članak s objašnjenjem nepoznatih riječi

STUDIE ZU SOZIALEN MEDIEN: **So süchtig machen Whatsapp, Instagram und Co.** (<https://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/diginomics/whatsapp-instagram-und-co-so-suechtig-machen-soziale-netzwerke-15473257.html>)

VON LISA BECKER

AKTUALISIERT AM 01.03.2018-11:58

Soziale Netzwerke sind aus dem Leben von Jugendlichen nicht mehr wegzudenken. Für manche werden sie aber immer mehr zu einer großen Gefahr.

Jugendliche verbringen jeden Tag Stunden mit ihrem Smartphone, den größten Teil dieser Zeit kommunizieren sie mit anderen. Dabei spielen die sozialen Medien wie Whatsapp, Snapchat und Instagram eine große Rolle. Über diese Netzwerke werden Nachrichten verschickt und Fotos und Videos mit anderen geteilt. Kommunikation – das ist eigentlich etwas Gutes. Doch von den sozialen Medien kann man auch abhängig werden.

Wie groß die **Suchtgefahr** ist, wurde nun zum ersten Mal repräsentativ untersucht. Nach der Studie der **Krankenkasse DAK** und des Deutschen Zentrums für Suchtfragen an der Universitätsklinik Hamburg-Eppendorf (UKE), die an diesem Donnerstag veröffentlicht worden ist, sind 2,6 Prozent der Jugendlichen zwischen 12 und 17 Jahren von den sozialen Medien abhängig. Das sind rund 100.000 junge Menschen; Mädchen sind etwas stärker betroffen (3,4 Prozent) als Jungen (1,9 Prozent).

Süchtige werden eher depressiv

Mädchen sind täglich etwas über drei Stunden in den Netzwerken unterwegs, Jungen zweieinhalb. **Die Nutzungsdauer** steigt mit dem Alter der Jugendlichen. Am beliebtesten ist Whatsapp, dann folgen Instagram und Snapchat. „Viele Kinder und Jugendliche chatten, posten und liken von früh bis in die Nacht“, sagt **der Vorstandschef** der DAK, Andreas Storm. Und es gibt einen Zusammenhang zwischen Nutzungszeit und **Suchtrisiko**. „Je länger und häufiger die Kinder und Jugendlichen online sind, desto höher ist das Suchtrisiko“, sagt Rainer Thomasius, Ärztlicher Leiter des Deutschen Zentrums für Suchtfragen des Kindes- und Jugendalters am UKE.

Wer süchtig ist, wird eher depressiv; das findet Thomasius besonders **alarmierend**. Wer von sozialen Medien abhängig ist, hat ein um den Faktor 4,6 Prozent höheres Risiko, an einer Depression zu erkranken als Nicht-Süchtige. Jeder dritte von den sozialen Medien abhängige Jugendliche berichtete in der Befragung über Symptome einer Depression. Möglich ist allerdings auch der umgekehrte Zusammenhang: Depressive Kinder **ziehen sich** stärker in die digitale Welt **zurück** und werden **eher** süchtig.

„Schulen müssen Umgang mit Digitalisierung lehren“

Doch auch wenn man nicht süchtig wird, was ja für die allermeisten gilt, können die sozialen Medien negative Auswirkungen haben. So bekommt knapp ein Viertel der Jugendlichen wegen ihrer Nutzung manchmal oder sogar oft zu wenig Schlaf. Jeder Dritte nutzt soziale Medien, um nicht an **unangenehme** Dinge denken zu müssen, unter den Mädchen sind es vierzig Prozent. 13 Prozent sagen, sie seien unglücklich, wenn sie sie nicht nutzen können.

Die Drogenbeauftragte der Bundesregierung Marlene Mortler warnte angesichts der Untersuchung: Zwar seien die soziale Medien aus unserem Alltag nicht mehr

wegzudenken, ein **Zuviel** schade jedoch der Gesundheit und dem Familienleben. Kinder und Jugendliche müssten lernen, mit den digitalen Medien **umzugehen**. Das sei mehr, als nur die Technik zu **beherrschen**. Sie müssten Chancen und Risiken erkennen. „Beides muss zum Stoff gehören, wenn wir die Digitalisierung der Schulen so **vorantreiben**, wie es im **Koalitionsvertrag** beschrieben ist“, forderte Mortler.

Suchtexperte Thomasius verlangt mehr Aufklärung und einen besseren **Jugendschutz**. „Eltern, Lehrer und Erzieher brauchen Unterstützung, damit sie Kinder auf ihrem Weg zu **medienkompetenten** Anwendern begleiten“, sagt Thomasius. Er beobachte, dass Eltern oft keine klaren Regeln aufstellten. „Die sind aber dringend nötig, damit ihre Kinder nicht unbemerkt **in die Abhängigkeit rutschen**.“

Thomasius ist jedoch weit davon entfernt, die sozialen Medien grundsätzlich zu **verdammten**. „Aus entwicklungspsychologischer Sicht sind soziale Netzwerke für die Identitätsentwicklung der meisten jungen Menschen dienlich.“ Sie **beförderten** die Bewältigung von **Entwicklungsaufgaben**. „Viele Jugendliche profitieren in ihrer Identitätsentwicklung davon, in kürzester Zeit verschiedene **Selbstdarstellungen** auszuprobieren und darauf entsprechende Rückmeldung von der Internetgemeinschaft zu erhalten.“

Quelle: FAZ.NET

Wörterverzeichnis:

- die Suchtgefahr, -, -en: Risiko, dass eine krankhafte Abhängigkeit entsteht
- die Krankenkasse, -, -en: Institution, die jemanden gegen die Kosten, die durch eine Krankheit entstehen, versichert
- DAK: Deutsche Angestellten-Krankenkasse; die älteste und eine der größten deutschen Krankenkassen
- die Nutzungsdauer, -, -n: Zeitraum, in dem man ein Medium konsumiert
- der Vorstandschef, -s, -s: Leiter eines Zentralkomitees
- das Suchtrisiko, -s, -en: möglicher negativer Ausgang bei einer Abhängigkeit, mit dem Nachteile, Verlust, Schäden verbunden sind
- alarmierend: erschreckend
- sich zurückziehen: sich isolieren
- eher: früher, wahrscheinlicher
- unangenehm: peinlich, negativ
- die Drogenbeauftragte, -en, -en: für Fragen der Drogenpolitik zuständige Person in der Regierung
- das Zuviel, -s, -ohne Pl.: Überangebot, Übermaß
- umgehen mit+D: in bestimmter Weise behandeln
- beherrschen: unter Kontrolle, im Griff haben
- vorantreiben: forcieren
- der Koalitionsvertrag, -s, -e: Vertrag über die Bildung einer Regierungskoalition
- der Jugendschutz, -ohne Pl.: Gesamtheit der Maßnahmen, gesetzlichen Vorschriften zum Schutz von Kindern und Jugendlichen besonders vor schädlichen Einflüssen in der Öffentlichkeit
- in die Abhängigkeit rutschen: abhängig werden
- verdammen: hart kritisieren
- befördern: unterstützen, begünstigen
- die Entwicklungsaufgabe, -, -n: eine Aufgabe, die sich in einer bestimmten Lebensperiode des Individuums stellt (Stangl, 2019).
- die Selbstdarstellung, -, en: Darstellung der eigenen Person, Gruppe o. Ä. (um Eindruck zu machen, seine Fähigkeiten zu zeigen o. Ä.); Selbstbildnis

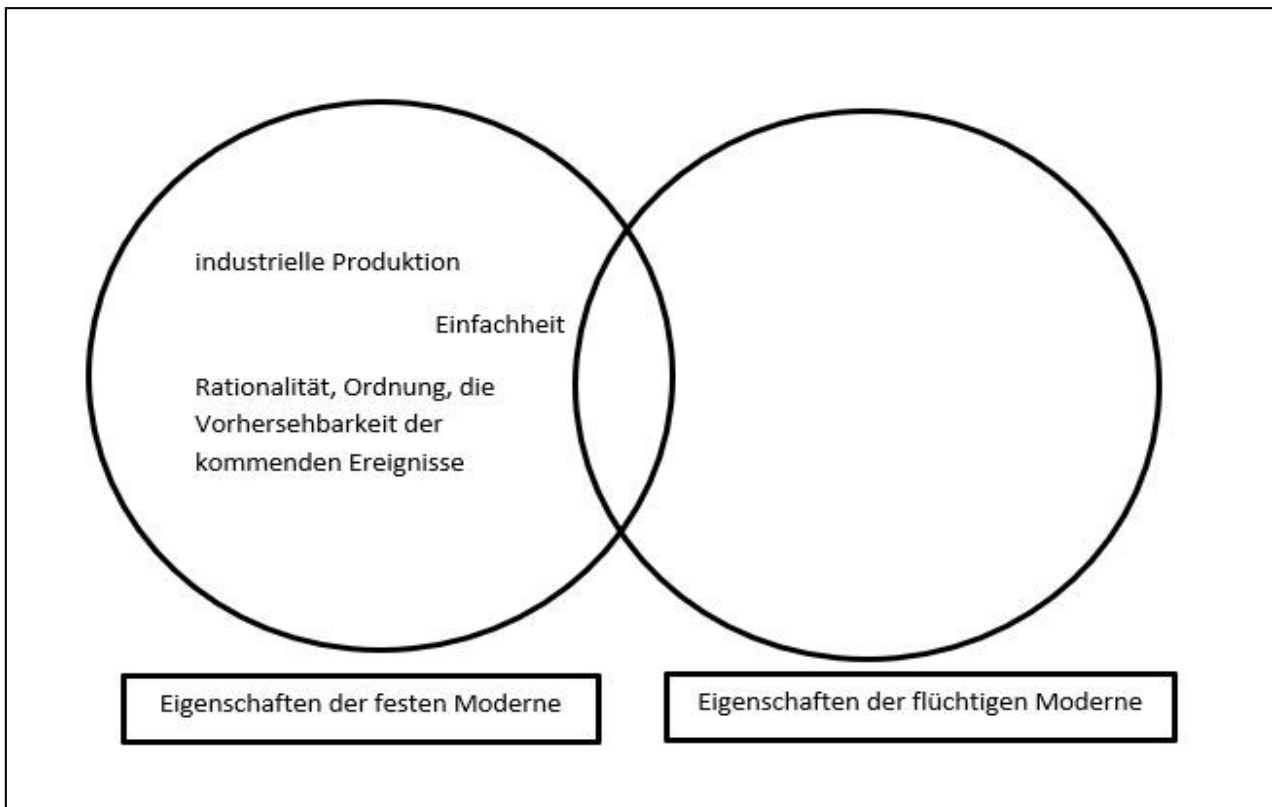
7.5.5 Riješeni radni listić

1. Interaktiv	c) Soziale Medien befreien uns von der medialen Passivität und Ohnmacht und machen uns zu aktiven Teilnehmern – zu ProduzentInnen, KritikerInnen, VerkäuferInnen und sie helfen uns sichtbar zu werden.
2. Datenspionage und -missbrauch	a) Die Trickbetrüger spionieren das persönliche Umfeld ihres Opfers aus und sammeln ihre Daten. Bereits eine Social Network-Profil reicht aus, um ein Persönlichkeitsprofil einer Person zu erstellen. In Kombination mit anderen Profilen lässt sich das Profil verfeinern und für unterschiedliche kriminelle Aktivitäten missbrauchen. Oft reicht schon eine Zusatz-Recherche im Internet, um bestimmte Handlungen und Bewegungen einer Person nachvollziehen und vorhersagen zu können.
3. Einfach in der Bedienung, für alle und einesteils kostenlos	b) Während der Einsatz von klassischen Massenmedien professionellen Anwenderinnen und Anwendern vorbehalten ist (meist auch wegen der hohen Kosten und der Komplexität) sind Anwendungen der sozialen Medien einfach zu bedienen und können von allen genutzt werden, die einen Computer, ein Tablet, ein Smartphone oder PC haben.
4. Kommunikationsfördernd	e) Soziale Medien fördern die wechselseitige Kommunikation zwischen Anwendern und Nutzern. Sie lösen die klassische One-to-Many-Kommunikation durch eine Many-to-Many-Kommunikation (mehrdimensionale Kommunikation) ab. Außerdem helfen sie, mit bestimmten Menschen in Kontakt oder ins Geschäft zu kommen und zu bleiben. Sie helfen auch, Personen und Personengruppen zu finden, die ähnliche Interessen oder Vorlieben teilen oder um Anschluss in einer neuen Stadt, Firma, Schule etc. zu finden.
5. Cyber-Mobbing/Cyberbullying	f) Auch psychosoziale Gewaltausübung kann ins World Wide Web verlagert werden. Die Formen der seelischen Kränkung, Einschüchterung und Erniedrigung sind vielfältig und beinhalten Beschimpfungen, ständige Kritik, bewusste Ausgrenzung, Rufschädigung, Belästigung, Drohung und Nötigung anderer Menschen oder Unternehmen mit Hilfe elektronischer Kommunikationsmittel.
6. Identitätsdiebstahl	d) Immer wieder werden beim Cyber-Mobbing auch virtuelle Identitäten gestohlen, um unter fremdem Namen falsche Informationen, Beleidigungen oder kompromittierende Fotos zu

	veröffentlichen oder Geschäfte zu tätigen. Aber auch sonst gibt es Menschen, die sich unter fremdem Namen mit den personenbezogenen Daten einer anderen Person anmelden und für verschiedene Zwecke missbrauchen.
7. Echtzeit	h) Die Kommunikation erfolgt im Gegensatz zu traditionellen Medien wie Print, TV und Radio in Echtzeit ohne bestimmte Sendezeiten oder Programmschemas. Dadurch können Informationen in höherer Geschwindigkeit bereitgestellt und verändert werden, weil die Nutzer die Möglichkeit haben, von überall auf soziale Medien zuzugreifen.
8. Cyber-Stalking	g) Dahinter verbirgt sich das aktive Verfolgen einzelner Personen durch Betrachten von Fotos, Videos oder die Analyse einzelner Tätigkeiten inklusive sämtlicher Kontaktpersonen der überwachten Person.

7.5.6 Plan ploče

7.5.6.1 Vennov dijagram

7.5.6.2 Mentalna mapa

